

”TÄNNE ON TOSI HELPPO TULLA”

Avoin päiväkotitoiminta Tuulentuvan Tupatouhussa
lapsiperheiden arjen rytmittäjänä

Päivi Muhonen

”TÄNNE ON TOSI HELPPO TULLA”

Avoin päiväkotitoiminta Tuulentuvan Tupatouhut
lapsiperheiden arjen rytmittäjänä

Päivi Muhonen

Opinnäytetyö, syksy 2014

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Muhonen, Päivi. ”Tänne on tosi helppo tulla” Avoin päiväkotit Tuulentuvan Tupatouhut lapsiperheiden arjen rytmittäjänä. Helsinki, syksy 2014, 70s., 2 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsingin toimipaikka, sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä avoin päiväkotit Tuulentupa ja sen toiminta merkitsee lapsia kotona hoitaville Tuulentuvan toimintaan osallistuvilla perheillä. Tämän ohella tavoitteena oli kartoittaa avoimen päiväkodin toiminnasta vanhempien hyviksi kokemia seikkoja sekä tuoda esiin vanhempien ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi. Tutkimuksen fokuksena oli avoimessa päiväkodissa neljä kertaa viikossa toimivat Tupatouhut, jotka on suunnattu kotihoidossa oleville alle esiopetusikäisille lapsille perheineen.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys rakentuu varhaiskasvatuksen, avoimen varhaiskasvatuksen ja avoimen päiväkotitoiminnan määrittelystä. Teoriaosassa käsitellään lisäksi vanhemmuutta ja vanhemmuuden tukemista vertaistuen sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja vanhempien välisen kasvatuskumppanuuden näkökulmasta.

Tutkimus on laadullinen. Aineisto kerättiin teemahaastattelulla, jotka toteutuivat ryhmähaastatteluiden muodossa. Tutkimusta varten haastateltiin yhdeksää avoimen päiväkodin Tupatouhuissa käyvää aikuisasiakasta, joista kaikki olivat äitejä. Aineisto on analysoitu teemoittelemalla. Opinnäytetyöni työelämän yhteistyökumppani on avoin päiväkotit Tuulentupa Vihdin kunnan suurimmassa taajamassa Nummelassa.

Tutkimustulosten mukaan avoimen päiväkodin Tupatouhuilla on suuri merkitys Vihtiläisten lapsiperheiden arjessa. Haastatteluaineistosta merkittävämpänä seikkana nousi esiin Tupatouhujen lapsille tarjoama mahdollisuus leikkiin, sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen harjoitteluun vertaisten eli muiden lasten kanssa. Avoimen päiväkodin Tupatouhut toimivat lisäksi perheiden arjen rytmittäjänä. Tupatouhujen toiminnan puitteissa asiakkailla on mahdollisuus luoda sosiaalisia suhteita, saada tarvittaessa vertaistukea ja ammatillista tukea vanhemmuuden haasteisiin.

Asiasanat: avoin varhaiskasvatus, avoin päiväkotit, vanhemmuus vanhemmuuden tukeminen, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Muhonen, Päivi. Open day care centre Tuulentupa structuring the daily life of families with children. Autumn 2014, 70p., 2 appendices. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this Bachelor's thesis was to determine the significance of open daycare centre for families who take care of children at home and who participate in open daycare centre activities. Additionally, the objective was to investigate and examine parents' experiences of an open daycare centre.

The theoretical frameworks of this thesis include the definitions of early childhood services, open early childhood services, and open daycare. The theoretical part also deals with parenting and parenting support, which can be realized in the forms of peer and early childhood professional's support.

This thesis was a qualitative study. The research data was collected in theme interviews. Altogether nine adult customers who visited the open daycare centre were interviewed in group interviews. All the interviewees were mothers. The results were analyzed by using thematization.

According to the results, the open daycare centre had a great significance for families with children. The main reason to participate in open daycare centre activities was to give the child the opportunity to play, to practice social skills, and to work in a group with other children. The open daycare centre was seen as a place where parents had the opportunity to create social relationships and receive support for parenting from other customers as well as professionals.

Keywords: open day care, open day care centre, parenthood, parenting support, qualitative research

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 VARHAISKASVATUS	8
2.1 Mitä varhaiskasvatus on	8
2.2 Varhaiskasvatuspalvelut	10
3 AVOIN VARHAISKASVATUS	12
3.1 Avoimen varhaiskasvatuksen määrittelyä	12
3.2 Avoin päiväkotitoiminta	14
4 VANHEMMUUS	16
4.1 Ainutkertainen vanhemmuus	16
4.2 Vanhemmuuden osa-alueet ja tehtävät	17
4.3 Vanhemmuuden roolit	18
4.4 Vanhemmuuden haasteet	20
5 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN	24
5.1 Yhteiskunta vanhemmuuden tukena	24
5.2 Kasvatuskumppanuus	25
5.3 Vertaistuki sosiaalisen tuen muotona	28
6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	31
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	32
7.1 Tutkimuksen taustaa	32
7.2 Kohderyhmä	33
7.3 Tutkimusympäristö	33
7.4 Tutkimusmenetelmä	35
7.5 Aineiston keruu	36
7.6 Aineiston analysointi	38
8 TUTKIMUSTULOKSET	40
8.1 Haastateltavien taustatiedot	40
8.2 Tupatouhuihin osallistumisen syitä ja merkityksiä	40

8.3 Asiakkaiden välinen vertaistuki ja sosiaaliset suhteet.....	42
8.4 Tupatouhujen työntekijät tukemassa vanhemmuutta.....	45
8.5 Tyytyväisyys Tupatouhujen toimintaan	47
8.6 Kehittämisideat ja kritiikkiä.....	48
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	51
10 POHDINTA	56
10.1 Tutkimuksen eettisyys	56
10.2 Tutkimuksen luotettavuus	57
10.3 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu	59
10.4 Jatkotutkimusideat	62
LÄHTEET.....	64
LIITTEET	69
LIITE 1: HAASTATTELUPYYNTÖ.....	69
LIITE 2: TEEMAHAASTATTELURUNKO	70

1 JOHDANTO

Vanhemmaksi tuleminen ja vanhempana oleminen on jokaisen vanhemmaksi haluavan etuoikeus. Vanhemmuus on elämää syvästi rikastava, mutta samalla myös omalla tavallaan haastava asia (Lammi-Taskula & Bardy 2009, 61). Etenkin pienten lasten perheissä ollaan aivan uudenlaisen elämäntilanteen äärellä. Uusi arki sisältää asioita, joihin ei ole välttämättä osattu ennen lapsen syntymää varautua. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 25.) Lapsen ensimmäisinä vuosina vanhempien yhteinen aika vähenee ja parisuhteen hoitaminen jää helposti lasten kasvatuksen jalkoihin. Sosiaaliset suhteet siirtyvät usein taka-alalle ja aikaa kavereille sekä vanhoille harrastuksille on vähemmän kuin aikaisemmin. Työelämän vaatimukset sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen on haasteellista, mikä voi synnyttää vanhemmissa riittämättömyyden tunteita. Pienten lasten perheet elävät usein taloudellisesti tiukoilla, kun toinen vanhemmista jää hoitamaan lasta kotiin. (Joutsenniemi & Mustonen 2013, 21–23.)

Vanhemmat tarvitsevat apua ja vastuunjakajaa oman jaksamisen ollessa koe- tuksella. Tuen antajia voivat olla omaiset, sekä muu perheen lähiyhteisö, kuten lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevät julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijat. Lähiyhteisön ollessa perheelle riittämätön, on vanhempien mahdollista löytää tukea perheelleen eri toimintamuotojen kautta jo ennen haasteellisten elämäntilanteiden muodostumista. Ammatillaiset ja perheet voivat yhdessä muodostaa yhteisöjä, jotka tukevat vanhemmaksi kasvua ja vanhempana olemista, sekä lapsen mahdollisuutta viettää aikaa vertaisryhmässä. (Helminen 2006, 204.)

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut, joiden kohderyhmänä ovat pääasiallisesti alle kouluikäiset lapset vanhempien, vastaavat omalta osaltaan edellä mainittuihin nykyvanhemmuuden vaatimuksiin ja tarpeisiin. Avoimilla varhaiskasvatuspalveluilla on tavoitteita, jotka kohdistuvat itse palvelun ja lasten lisäksi myös aikuisiin. Aikuisiin liittyvinä tavoitteina on tukea kotona olevien vanhempien vanhemmuutta ja jaksamista antamalla heille kasvatuksellista tukea ammatti

laisten avun ja konsultaation, sekä muilta aikuisilta saadun vuorovaikutuksen ja vertaistuen muodossa. (Alila & Portell 2008, 76.) Vanhempien ja vanhemmuuden tukeminen vahvistaa myös lasten hyvinvointia, ja näin ollen avoimet varhaiskasvatuspalvelut voidaan nähdä koko perheen hyvinvointia lisäävänä tekijänä. Vanhemmuuden tukeminen varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevä työ perheiden parissa vähentää ongelmien syntymistä sekä kasautumista myöhemmin (Eurochild 2012, 5).

Opinnäytetyöni käsittelee Vihdin kunnan suurimmassa taajamassa Nummelassa toimivan avoin päiväkotitoiminta Tuulentuvan Tupatouhujen toiminnan merkitystä lapsia kotona hoitaville perheille. Opinnäytetyön näkökulmana ovat Tupatouhujen asiakkaiden kokemukset ja näkemykset avoimen päiväkotitoiminnan merkityksellisyydestä. Avoin päiväkotitoiminta, joka lukeutuu avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin, on yksi Vihdin kunnan tuottamista varhaiskasvatuspalveluista. Toiminnan tarkoituksena on tarjota vaihtoehto päiväkotihoidolle, tukea perheitä kasvatustyössä ja toimia tarvittaessa ennaltaehkäisevänä tukena perheille. Avoin päiväkotitoiminta on tarkoitettu niille vihtiläisille perheille, joiden lapset eivät ole kunnallisessa päivähoitossa.

2 VARHAISKASVATUS

2.1 Mitä varhaiskasvatus on

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 11) mukaan varhaiskasvatus on yhteiskunnan järjestämää, tukemaa ja valvomaa toimintaa, joka rakentuu hoidon, kasvatuksen ja oppimisen kokonaisuudesta. Varhaiskasvatus on merkittävässä roolissa lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmässä. Varhaiskasvatusta järjestetään varhaiskasvatuspalveluissa, jotka muodostuvat kunnan tai yksityisten toimijoiden järjestämästä päivähoidosta ja esiopetuksesta sekä erilaisesta avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää pienten lasten tasapainoista kasvua, kehitystä sekä oppimista heidän omissa elinpiireissään. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta sekä yhteistoimintaa, jonka keskiössä on lapsen omaehtoinen leikki. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana pidetään kasvatustieteelliseen, erityisesti varhaiskasvatukselliseen sekä laaja-alaiseen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen ja pedagogisten menetelmien hallintaan perustuvaa kokonaisvaltaista näkemystä lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatuksen keskeisenä voimavarana on ammattitaitoinen henkilöstö. Merkittäväksi varhaiskasvatuksessa nähdään myös ammattilaisten ja lasten vanhempien kiinteä yhteistyö eli kasvatuskumppanuus. Kasvatuskumppanuutta tarvitaan, jotta vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteisestä kasvatustehtävästä muodostuu lapsen kannalta mielekäs kokonaisuus. (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2005,11, 31.)

Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin ja muihin varhaiskasvatusta ohjaaviin asiakirjoihin. Niiden perusteella varhaiskasvatuksen keskeisiksi periaatteiksi ja lapsen oikeuksiksi määritellään lapsen oikeus turvalliseen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen, lapsen oikeus ihmissuhteisiin ja ympäristöön, lapsen oikeus tulla ymmärretyksi ja kuulluksi ikä- ja kehitystasonsa

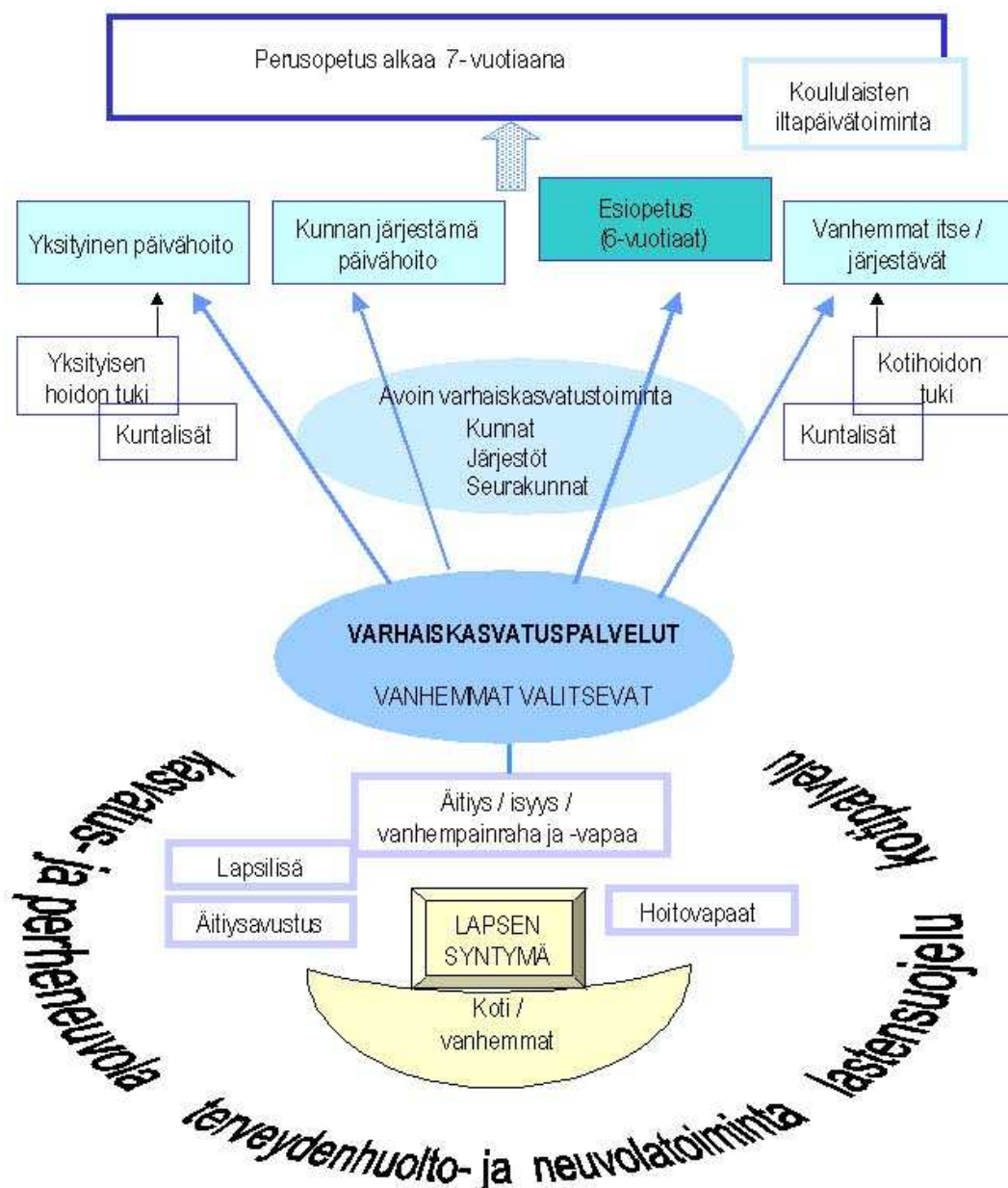
mukaisesti, lapsen oikeus saada erityistä tukea sekä lapsen oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen, uskontoon tai katsomukseen. Nämä varhaiskasvatuksen keskeisimmät periaatteet ja arvot antavat suunnan varhaiskasvatuksen kasvatuspäämäärille, joita ovat henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden asteittainen lisääminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12–13.)

Suomessa varhaiskasvatusta ohjataan sekä valtakunnallisilla että kunnallisilla asiakirjoilla. Valtakunnallisesti keskeisin varhaiskasvatukseen liittyvä lainsäädäntö muodostuu laista lasten päivähoidosta (1973/36) ja asetuksesta lasten päivähoidosta (1973/239). Päivähoitolaissa (1973/36, 2§) päivähoidon tavoitteiksi on säädetty päivähoidossa olevien lasten kotien tukeminen näiden kasvatustehtävässä ja lapsen persoonallisuuden tasapainoisen kehityksen tukeminen yhdessä kotien kanssa.

Varhaiskasvatusta ohjaavaa lainsäädäntöä ollaan parhaillaan uudistamassa. Varhaiskasvatustilanne uudistamistyöryhmän raportissa varhaiskasvatusta määritellään aikaisemman määritelmän tavoin muodostuvaksi hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Raportin mukaan laadukkaana, suunnitelmallisen ja tavoitteellisen varhaiskasvatuksen nähdään olevan jokaisen lapsen oikeus, jonka tehtävänä on edistää lapsen hyvinvointia, kasvua, kehitystä ja oppimista. Tavoitteiksi varhaiskasvatukselle työryhmä on asettanut muun muassa lapsen kasvun, kehityksen, oppimisen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen, lapsen leikin mahdollistamisen, lapsen iän ja kykyjen mukaisen toiminnan ja hoidon. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lisäksi luoda lapselle kehittävä terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatustyöympäristö, jossa kaikilla lapsilla on yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen. Raportissa mainitaan päivähoitopalveluiden kehittäminen syrjäytymistä ennaltaehkäisevänä ja perheille joustavampana palveluna, joiden käyttäminen säilytetään subjektiivisena oikeutena. (Kohti varhaiskasvatustilannetta – Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportti 2014, 12, 19–20.)

2.2 Varhaiskasvatuspalvelut

Vanhemmilla on ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu lapsistaan. Vanhempien kotikasvatuksen tukemiseksi yhteiskunta järjestää varhaiskasvatuspalveluita (KUVIO 1), joista vanhemmat valitsevat lapsilleen sopivimman. (Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2002, 9.)

KUVIO 1 Varhaiskasvatus ja lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmä Suomessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 11.)

Varhaiskasvatuspalveluilla tarkoitetaan kuntien järjestämää päivähoitoa päiväkodeissa, perhepäivähoidossa hoitajan kotona tai ryhmäperhepäivähoitona joko kahden hoitajan tai kolmen hoitajan yksiköissä. Päivähoidon ohella varhaiskasvatuspalveluita ovat esiopetus sekä moninaiset avoimet varhaiskasvatuspalvelut, kuten leikki- ja asukaspuistot sekä avoimet päiväkodit. Seurakunnat sekä lapsi- ja perhejärjestöt tarjoavat omia erilaisia varhaiskasvatuspalveluita lapsille ja perheille. (Alila ym. 2014, 34, 39.) Varhaiskasvatuksen piiriin lukeutuvat lisäksi alakoululaiset, jotka käyttävät varhaiskasvatuspalveluita, kuten koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 123–124).

Varhaiskasvatuspalvelut ovat osa lapsiperheiden palvelu – ja tukijärjestelmää, joka muodostuu useiden eri toimijoiden kokonaisuudesta. Muita toimijoita ovat muun muassa äitiys- ja lastenneuvolat, kouluterveydenhuolto, muut terveyskeskuspalvelut ja erikoissairaanhoido, lastensuojelu, kasvatus- ja perheneuvolat, opetustoimi sekä kulttuuri- ja liikuntatoimi. Kokonaisuutta täydentämässä ovat yksityiset palveluiden tuottajat ja kolmas sektori. (Alila ym. 2014, 38.) Lapsille ja perheille suunnatuissa palveluissa päämääränä on mahdollisen tuen tarpeen varhainen tunnistaminen ja tuen oikea-aikaisuus. Lapsille ja perheille kohdennettuja palveluita yhdistää se, että niiden avulla pyritään vahvistamaan lasten kasvua ja kehitystä sekä perheiden voimavaroja. Palveluiden tavoitteena on lisäksi edistää lasten ja perheiden hyvinvointia sekä terveyttä. (Perälä, Salonen, Halme & Nykänen 2011, 17.)

3 AVOIN VARHAISKASVATUS

3.1 Avoimen varhaiskasvatuksen määrittelyä

Avoimien varhaiskasvatuspalveluiden ydin ja tavoitteet ovat varhaiskasvatuksessa (Alila & Portell 2008, 69).

Avoimesta varhaiskasvatuksesta on käytetty aikaisemmin nimitystä leikkitoiminta. Käsitettä avoin varhaiskasvatus on alettu käyttää enenevässä määrin 2000-luvulla ja nykyään se on korvannut leikkitoiminta-käsitteen. Päivähoitolaissa avoin varhaiskasvatus – käsitettä ei mainita, sen sijaan vuonna 1973 säädetyssä laissa puhutaan leikkitoiminnasta, joka luetaan osaksi päivähoitoa. Vuonna 2005 tehdyssä päivähoitoselvityksessä leikkitoiminnan rinnalla käytettiin nimitystä avoin varhaiskasvatus. Käsitteen määrittely ei ole kuitenkaan yksinkertaista, sillä valtakunnallisesti avoin varhaiskasvatustoiminta on käsitteiltään, organisoinniltaan ja toimintamuodoiltaan monenkirjavaa. Avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuodot ja määritelmät vaihtelevat niin alueellisesti kuin kunnallisestikin. (Alila & Portell 2008, 12.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2012) määrittelee avoimen varhaiskasvatuksen kunnissa toteutettavaksi monimuotoiseksi toiminnaksi, joka tarjoaa lapsiperheille erilaisia palveluita, kuten avoimia päiväkoteja, kerho- ja leikkitoimintaa sekä leikkipuistoja ja perhekerhoja. Avoin varhaiskasvatus kytkeytyy kunnissa toteutettaviin päivähoidon palveluihin, sillä sitä toteutetaan muun päivähoidon rinnalla. Avoin varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jonka tavoitteena on tarjota pääasiallisesti kotihoidossa oleville, alle kouluikäisille lapsille sekä heidän vanhemmilleen sosiaalisia kontakteja, kasvatuksellista tukea ja monipuolista toimintaa yhdessä muiden perheiden kanssa. Toiminnassa ovat mukana myös perhepäivähoitajat lapsiryhmineen ja pienet koululaiset koululaisten iltapäivätoiminnan kautta.

Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa toiminnan sisältö voi muodostua muun muassa kädentaitojen, liikunnan, musiikista ja ympäristökasvatuksen ympärille.

Toiminta voi olla suunnattu yksinomaan lapsille tai lapsille ja vanhemmille yhdessä. Lapsille suunnattuun ohjattuun toimintaan kuuluu leikkejä, oppimista sekä mahdollisuus luoda uusia kaverisuhteita ja näin harjoitella vuorovaikutus – ja sosiaalisia taitoja yhdessä muiden lasten kanssa. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat vanhemmille yhdessä lapsensa kanssa mahdollisuuden kokea elämyksiä, iloa ja virkistäytyä. Vanhempien on lisäksi mahdollisuus saada lyhytaikaista hoitoapua. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

Kuntien ohella avointa varhaiskasvatusta tuottavat seurakunnat, erilaiset järjestöt sekä kunnissa toimivat yksityiset palveluntuottajat joko itsenäisesti tai yhteistyössä kunnan muiden toimijoiden kanssa. Varsinkin seurakunnilla nähdään olevan vahva rooli avointen varhaiskasvatuspalveluiden tuottajina. Avoimen varhaiskasvatuksen järjestämistä ja kehittämistä ohjaavat päivähoitolain lisäksi sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki ja perusopetuslaki koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta. Avoin varhaiskasvatustoiminta on pääsääntöisesti maksutonta. On kuitenkin joitakin palvelumuotoja, joista peritään maksua toimintakausittain, kuukausittain, kertamaksuna tai tuntiveloituksena. (Alila & Portell 2008, 12–14, 77.)

Avointa varhaiskasvatusta järjestävien toimijoiden mukaan avoin varhaiskasvatustoiminta vastaa perheiden tarpeisiin monipuolisesti. Avoin varhaiskasvatus tukee perheitä ja vanhemmuutta tarjoamalla vertaisryhmän ja sosiaalisia kontakteja aikuisille sekä lapsille ja vahvistamalla kotihoidossa olevien lasten varhaiskasvatusta (Alila & Portell 2008, 41–42.) Avoimet varhaiskasvatuspalvelut lisäävät koko perheen hyvinvointia. Palvelut ovat keskeisessä roolissa ennaltaehkäistessä perheiden ongelmia, sillä palvelujen parissa olevat perheet saavat vertailupohjaa oman tilanteensa tunnistamiseksi. Onnistuessaan avoimet varhaiskasvatuspalvelut madaltavat kynnystä hakeutua ongelmatilanteessa avun piiriin sekä tarjoavat tietoa siitä, mistä tämä apu löytyy. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

Avoimen varhaiskasvatuksen moninaisen toiminnan voidaan katsoa olevan merkittävässä osassa pienten lasten ja heidän vanhempiansa palvelujen järjestäjänä, täydentäen lasten päivähoito- ja varhaiskasvatuspalveluja. Sen voidaan

katsoa edistävän omalta osaltaan lasten kotona hoitamista, sillä se täydentää kotihoidon tuen ja osittain yksityisen hoidon tuen valinneiden perheiden palveluja. (Peltonen 2007, 22 – 23.) Avointa varhaiskasvatusta pidetään varteenotettava vaihtoehtona koko- tai osapäivähoidolle (Alila & Portell 2008, 42).

3.2 Avoin päiväkotitoiminta

Avointen päiväkotien toiminta käynnistyi Suomessa vuonna 1978 sosiaalihuollon koordinoimana kokeilutoimintana, joka kesti vuoteen 1983 asti. Vuodesta 1984 lähtien avoimet päiväkodit luettiin osaksi leikkitoimintaa. Avointen päiväkotien tehtävänä oli tarjota perheille kasvatusneuvontaa ja vähentää perheiden eristäytyneisyyttä. Vanhempien ja muiden lasta hoitavien aikuisten aktivoiminen ja rohkaiseminen yhteiseen kasvatusta koskevaan vuoropuheluun ammattikasvajien sekä muiden aikuisten kanssa koettiin avoimen päiväkotitoiminnan merkittävänä tehtävänä. Toiminnan tarkoituksena oli, että vastuu lapsesta oli koko ajan hänen kanssaan olevalla aikuisella, eikä tarvinnut ilmoittautua ennakoon. Avoimia päiväkoteja perustettiin yleisesti kuntiin, joissa ei ollut ympärivuotista leikkipuistotoimintaa ja ne olivat usein osa tavallista päiväkotia. (Alila & Portell 2008, 17.)

Nykyään avoin päiväkotitoiminta on osa kunnallista varhaiskasvatuspalvelua ja täten osa päivähoitoa, jonka toimintaa ohjaa päivähoitolaki sekä asetus lasten päivähoidosta. Toiminnan kohderyhmänä ovat alle kouluikäiset lapset yhdessä vanhempineen/hoitajineen ja sen toiminnan tarkoituksena on tukea erityisesti kotihoidossa olevien lasten perheitä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2012.)

Avoimen päiväkodin toiminta on sekä vapaamuotoista että ohjattua. Ohjattu toiminta toteutetaan niin, että vanhempi tai muu hoitaja osallistuu siihen yhdessä lapsen kanssa. (Peltonen 2007, 6.) Avoimessa päiväkodissa lapset ja vanhemmat voivat muun muassa leikkiä, laulaa, askarrella yhdessä ja viettää aikaa toisten perheiden kanssa. Yhdessäolo edistää varhaisen vuorovaikutuksen kehittymistä sekä vahvistaa lapsen ja vanhempien välistä kiintymyssuhdetta. Avoin päiväkotitoiminta toimii vertaisryhmänä sekä lapsille että vanhemmille, jossa sa-

massa tilanteessa olevat perheet saavat halutessaan toisiltaan sekä tarvittaessa henkilökunnalta tukea vanhemmuuteen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

Avoimen päiväkotitoiminnan toimintakausi noudattelee peruskoulun toimintakauden pituutta loma-aikoiheen. Pääsääntöisesti toiminta on maksutonta ja sitä järjestetään kunnan resurssien sekä mahdollisuuksien mukaan. Fyysisesti avoin päiväkotia voi olla omissa tiloissaan tai osana päiväkotia. Avoimen päiväkodin henkilökuntaan kuuluu vähintään kaksi kasvatusalan henkilöä, esimerkiksi lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja, joiden esimiehenä toimii päiväkodin johtaja. Avoimessa päiväkodissa vastuu lapsista on lasta hoitavalla aikuisella eli lasta ei jätetä yksin avoimeen päivähoitoon vaan aikuinen on lapsen kanssa mukana toiminnassa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

4 VANHEMMUUS

4.1 Ainutkertainen vanhemmuus

Lapsen syntymä synnyttää vanhemmat sekä perheen (Rönkkö & Rytönen 2010, 125). Nykypäivänä vanhemmaksi tuleminen on monipuolistunut. Perhemallit ovat monimuotoisempia kuin koskaan aikaisemmin, eikä perheelle ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Perinteisesti perhe on nähty ydinperheenä, joka muodostuu biologisista vanhemmista sekä heidän lapsistaan. Perinteisen ydinperheen rinnalle on noussut nykyään useita erilaisia perhemalleja, kuten yhden vanhemman perheitä, uusperheitä, kahden kulttuurin perheitä, monikulttuurisia perheitä, monikkoperheitä, sateenkaariperheitä, adoptioperheitä ja sijaisperheitä. Kaikkia perheitä yhdistävänä tekijänä voidaan pitää perheiden vastuuta auttaa lasta kasvamaan tasapainoiseksi aikuiseksi. (Järvinen ym 2009, 12–14.)

Jokainen maailmaan syntyvä lapsi saa aikaan uutta ja ainutkertaista vanhemmuutta. (Järvinen ym. 2012, 126). Lapsen saaminen ja vanhemmaksi tuleminen on yksi merkittävimpiä hetkiä elämässä. Lapsen syntymän hetkestä alkaa koko elämän mittainen matka, jonka varrella vanhemmuuteen kuuluvat onnen ja huolen sekä ilon ja murheen kokemukset muuttavat muotoaan lapsen kasvun myötä. (Lammi-Taskula & Bardy 2009, 61). Vanhemmuus on koko eliniän kestävä ja on aina keskeneräinen prosessi, joka muodostuu päivittäin vanhempien, äidin tai isän ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Sanotaankin, että vanhemmuus ei ole koskaan täysin valmista vaan siinä on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä jatkuvasti. (Rönkkö & Rytönen 2010, 124–125.)

Bardy (2002, 39–41) kirjoittaa vanhemmuuteen kasvamisen olevan yksi elämän vaativimmista kehitystehtävistä. Se voi sisältää neuvottomuuden, pelon, huolen ja syyllisyyden kokemuksia. Tietoa lapsen kehityksestä on saatavilla runsaasti ja kysymykseksi muodostuu se, kuinka kaiken tämän tiedon avulla pystytään tukemaan vanhemmuutta. Toisaalta vanhemmuus ei ole pelkästään tiedollinen asia vaan liittyy olennaisesti ihmisen persoonallisuuteen, vaikka vanhemmuu-

teen kuuluvat tehtävät ovat ainutlaatuisia ja erityisiä verrattuna kaikkiin muihin elämässä kohdattaviin tehtäviin. Vanhemmuus on suhde lapseen, johon vaikuttavat sekä molemmat vanhemmat että heidän sosiaalinen ympäristönsä ja elinolonsa. Tämän lisäksi vanhemmuuteen vaikuttaa jokaisen vanhemman oma historia ja oman aikakauden kasvatus. Vanhempien omat kokemukset ja käsitykset vanhemmuudesta sekä kasvatuksesta vaikuttavat kasvatuskäsityksiin ja kasvatukseen liittyviin valintoihin. Näin ollen jokainen vanhempi on näin ollen saanut perustan vanhemmuuteensa omasta lapsuudestaan.

4.2 Vanhemmuuden osa-alueet ja tehtävät

Järvinen ym. (2012, 125) tarkastelevat vanhemmuutta eri osa-alueiden kautta. Vanhemmuuden neljä osa-aluetta ovat taloudellinen, juridinen, biologinen ja psykologinen vanhemmuus. Biologisen näkökulman mukaan lapsen vanhempia ovat hänet synnyttänyt nainen ja siittänyt mies. Biologiseen vanhemmuuteen liitetään perinteisesti vanhempien oikeuden ja velvollisuudet, sillä lapsen huolto ja vanhemmuus määräytyvät automaattisesti lapsen synnyttäneelle naiselle ja hänen aviopuolisolleen. Juridisesta näkökulmasta katsottuna lapsen vanhempina toimivat ne henkilöt, joille vanhemmuus on lain mukaan määritelty tai oikeudessa määrätty. Sosiaalista vanhemmuutta toteuttavat ne henkilöt, jotka huolehtivat lapsen arjen toimivuudesta, muun muassa lapsen ruoasta ja vaateuksesta, rajoitusten ja kieltojen asettamisesta sekä elämässä tarvittavien tietojen ja taitojen opettamisesta. Psykologisen osa-alueen mukaan lapsen vanhemmiksi määrittyvät ne henkilöt, jotka lapsi kokee tunnetasolla vanhemmiksi. (Järvinen ym. 2012, 125, 31.)

Osa-alueiden lisäksi vanhemmuuden tärkeimpinä vastuualueina voidaan nähdä lapsen elämänehtojen turvaaminen, maailmaan orientoituminen ja olemisen mysteeriiin vastaaminen. Elämänehtojen turvaaminen pitää sisällään lapsen fyysisistä tarpeista huolehtimisen, joka nähdään lapsen henkisen kehityksen ehtona. Maailmaan orientoituminen on lapsen kasvattamista ja opettamista sosiaalisuuteen, yhteiskunnan sääntöihin sekä oman kulttuurinsa jäseneksi. Olemisen mysteeriiin vastaaminen tarkoittaa vanhempien vastuuta ohjata ja tukea lasta

löytämään oma maailmankuvansa ja tapansa elää monimuotoisessa arvojen maailmassa. (Järvinen ym. 2012, 125.)

Sinkkonen (2008, 22–23) toteaa, että vanhempien tehtävänä on antaa lapselleen sellaiset valmiudet, joiden avulla lapsi selviää aikanaan itsenäisesti. Hänen mukaansa vanhemmuudessa on olemassa asioita, jotka kuuluvat siihen automaattisesti. On myös asioita, joissa vanhemmat voivat tehdä parhaansa ja sitten on vielä asioita, joihin vanhemmat voivat vaikuttaa vain vähän tai eivät lainkaan. Kiistattomiin vanhemmuuden velvollisuuksiin lukeutuu huolehtiminen lapsen perustarpeista, esimerkiksi ruuasta, vaatteista ja riittävästä levosta. Parhaansa vanhempi voi tehdä tuntemalla lapsensa ja hänen ominaisuutensa niin hyvin, että pystyy tukemaan ja kannustamaan häntä taipumustensa mukaisesti ja auttaa selviytymään vastaan tulevista haastavista tilanteista. Asioita, joihin vanhemmat voivat vaikuttaa vähän tai eivät ollenkaan, ovat niitä, jotka lapsi saanut perimän kautta. Nämä ovat asioita, joihin vanhempien tulisi sopeutua parhaansa mukaan.

Rönkkö ja Rytönen (2010, 124) nostavat vanhemmuuden keskiöön sen, että vanhempi näkee lapsen, tunnistaa lapsen tarpeita, viestejä ja tunteita sekä vastaa niihin ja auttaa lasta niiden tunnistamisessa sekä säätelyssä. Lisäksi vanhemman tulee ottaa lapsi huomioon, huolehtia hänestä ja oltava tunneperäisesti lapsen käytettävissä.

4.3 Vanhemmuuden roolit

Vanhemmuutta voidaan tarkastella myös vanhemmuuden roolikartan avulla. Roolikartassa vanhemmuuden roolit on jaettu päärooleihin eli motivaatio-rooleihin ja alarooliin eli tavoiterooliin. Päärooleiksi vanhemmuuden roolikartassa on määritelty huoltaja, rakkauden antaja, elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja ja rajojen asettaja. Roolien lähtökohtana ovat lapsen tarpeet. Pääroolit kuvaavat vanhemman toiminnan perusmotiiveja ja alaroolit ovat toiminnan ja tekemisen tasoja. (Ylitalo 2011, 9–12.) Vanhemmuuden roolit eivät kuitenkaan ole lokeroi-

tuneita vaan osittain päällekkäisiä ja kietoutuvat toinen toisiinsa (Rautiainen 2001, 24).

Huoltajan rooli nähdään roolikartassa tärkeänä arkielämän ja säännöllisen perhe-elämän ylläpitämisessä sekä rutiinien muodostamisessa. Tässä roolissa vanhempi huolehtii lapsen ruoan saannista, puhtaudesta, terveydestä, levosta, vaatetuksesta sekä virikkeiden ja ulkoilun riittävydestä. Hän huolehtii myös perheen rahan kulutuksesta ja ympäristön siisteydestä. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 24–25.)

Rakkauden antajan roolissa vanhempi rakentaa pohjaa lapsen itsetunnolle ja itseluottamukselle. Vanhemman on osoitettava rakkautta sekä lasta että itseään kohtaan. Rakkauden antajana vanhempi osoittaa hellyyttä lapselleen, lohduttaa ja suojelee lastaan ja hyväksyy lapsen hyvät sekä huonot puolet. Lapsen kehityksen kannalta on välttämätöntä, että hän saa osakseen kannustusta ja arvostusta. Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 25–26.)

Elämän opettajan rooliin kuuluu sosiaalisten taitojen ja tapojen opettaminen lapselle. Lapsi omaksuu moraaliin, arvoihin ja asenteisiin liittyviä asioita, jotka pysyvät melko muuttumattomina. Elämän opettajana vanhempi opettaa lapselleen arkielämän taitoja, oikean ja väärän eroja sekä kauneuden arvostamista. Tämän lisäksi vanhempi toimii mallina, arvojen välittäjänä ja perinteiden vaalijana. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 26–28.)

Ihmissuhdeosaajan roolissa aikuinen opettaa lasta tunnistamaan hänen omia tunteitaan, tarpeitaan ja niiden ilmaisemista. Positiivisen minäkäsityksen syntymisen edellytyksenä lapsen tulee kuulla myönteisiä asioita itsestään, hän tarvitsee myös kokemuksia kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisesta. Ihmissuhdeosaajan rooliin kuuluu toimiminen keskustelijana, kuuntelijana, ristiriidoissa auttajana, kannustajana ja tunteiden hyväksyjänä. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 28–29.)

Viimeisenä pääroolina vanhemmalla on rajojen asettajan rooli. Roolin tarkoituksena on taata lapselle turvallinen lapsuus. Rajojen asettaminen on turvallisuutta

ja ilman rajoja kasvatettu lapsi tuntee olonsa turvattomaksi. Rajojen asettajana vanhempi varmistaa lapselleen fyysisen koskemattomuuden, luo turvallisuutta, noudattaa sekä valvoo sääntöjä ja sopimuksia, uskaltaa sanoa lapselle johdonmukaisesti tarvittaessa ei, huolehtia lapsen vuorokausirytmistä ja asettaa rajoja lisäksi itselleen. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 29–30.)

Vanhemmuuden keskeiset roolit kehittyvät vanhemmuuden myötä. Roolit kehittyvät lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa, joka vaatii toteutumiseen yhdessä vietettyä aikaa. Varsinkin vanhemmuuden alkuvaiheessa vanhempana olemista ja siihen kuuluvia rooleja ja tehtäviä vasta opetellaan. Lapsen eri kehityksen vaiheessa vanhemmuuden roolien merkitys vaihtelee. Lisäksi on huomioitava, että vanhemmuuden roolit muotoutuvat loppujen lopuksi jokaisen lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Parhaassa mahdollisessa tapauksessa vanhempi käyttää useita eri rooleja joustavasti sen mukaan, mitä lapsi juuri sillä hetkellä kehityksensä tukemiseksi tarvitsee. (Ylitalo 2011, 13–16.) Vanhempana toimiminen on jatkuvaa itsensä kehittämistä ja ihmisenä kasvamista. Kukaan ei tule koskaan täydellisesti valmiiksi vanhempana. (Rautiainen 2001, 7).

4.4 Vanhemmuuden haasteet

Lapsiperheiden arkea luonnehditaan nyky-yhteiskunnassa haasteelliseksi. Rönkä, Malinen ja Lämsä (2009, 15–16) toteavat, että lapsiperheiden arkeen ja sen toimivuuteen luo haasteita työn ja perhe-elämän sekä muiden keskeisten elämänympäristöjen yhteensovittaminen. Heidän mukaansa tämän päivän työnteeseen kuuluu epävarmuuden, kiireen ja henkisen epävarmuuden kokemuksia, jotka voivat vaikuttaa koko perheeseen vanhempien kautta, haitaten samalla parisuhdetta sekä lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Tämän lisäksi he mainitsevat yhteiskunnan elävän yhä enemmän tilanteessa, jossa palvelut ovat saatavilla 24 tuntia vuorokaudessa, joka tarkoittaa vanhempien ilt- ja yötoiden lisääntymistä. Työ- ja päivähoitoaikojen sekä lapsen elämisen tahdin yhteensovittaminen voi olla näistä tekijöistä johtuen hyvin mutkikasta. Varsinkin siirtymätilanteet, joissa kodista siirrytään eri toimintaympäristöihin tai palataan takaisin,

koetaan lapsiperheissä erityisen hankalina. Näissä tilanteissa jokaisella perheenjäsenellä on omat toiveensa ja aikataulunsa, joiden yhteensovittaminen ei ole kitkatonta. Työn ohella lapsiperheen arjen sujuvuuteen vaikuttavat muutkin tekijät, kuten vapaa-aika, siihen sisältyvät harrastukset ja aikaa vievät kotiaskareet.

Myös Järvinen ym. (2012, 127) kirjoittavat työelämän kasvavista vaatimuksista ja jatkuvista muutoksista, jotka asettavat omia haasteita työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen. Työajan pituus ja epätyypilliset työajat lisäävät kiireen tuntua arjessa. Yhä useammin työt kulkeutuvat vanhempien mukana työpaikoilta koteihin. Joutsenniemen ja Mustosen (2013, 44) mukaan alle kouluikäisten lasten vanhemmilla on yhä vähemmän aikaa olla lastensa kanssa, sillä työ täyttää suurimman osan vanhempien ajasta. Ajan jakaminen työn ja lasten kesken tarkoittaa usein luopumista omista harrastuksista ja ihmissuhteista. Vanhempien kokemukset aikapulasta lapsiperheissä ovat todellisia.

Helminen (2006, 28 – 29, 203) nostaa esille myös perheiden erilaiset ulkoiset resurssit, kuten taloudellisen tilanteen, koulutustason ja ammatillisen aseman sekä sisäiset resurssit, esimerkiksi perheen historian, sosiaalisen verkoston ja vanhempien ja lasten väliset suhteet, jotka vaikuttavat välittömästi vanhempien ja lasten hyvinvointiin. Perheiden asema voi muodostua hyvin erilaiseksi käytettävänä olevien resurssien osalta. Haasteellisissa elämäntilanteissa perheen resurssit näyttelevät suurta roolia. Sisäisistä resursseista huomiota on kiinnitetty perheiden tukiverkostoihin, jotka eivät ole nykyään yhtä vahvoja kuin aikaisemmin. Tukiverkoston puuttuessa yhdeksi vanhemmuuden haasteeksi muodostuu kasvatustehtävä, josta vanhempien on selvittävä yksin ilman tukea. Nykypäivänä luontaisten sukulais-, ystävyys-, ja naapuriverkostojen muodostuminen on hankalaa, sillä useat perheet joutuvat muuttamaan useita kertoja työpaikan ja asumisen perässä. Tämä johtaa helposti juurettomuuden ja turvattomuuden kokemuksiin, jotka vahvistavat kaikkien perheenjäsenten epävarmuuden ja levottomuuden tunteita. Ulkoisista resursseista mainitaan yhä useammin lapsiperheiden taloudellisen tilanteen heikkeneminen ja siitä johtuva perheiden eriarvoistuminen. Vielä tällä hetkellä suurin osa lapsiperheistä voi hyvin, mutta osa aiempaa huonommin.

Julkisessa keskustelussa kannetaan huolta vanhemmuuden katoamisesta, uusavuttomuudesta, kiireestä ja väsymyksestä sekä kasvun rajojen asettamisen vaikeudesta (Helminen 2006, 31). Hukassa olevasta vanhemmuudesta puhuttaessa tarkoitetaan vanhempien epätietoisuutta siitä, miten toimia kasvattajan roolissa. Nykyvanhemmilta vaaditaan jatkuvaa arviointia omasta toimimisesta vanhempana. Vanhemmat tekevät tätä itsereflektointia peilaamalla omaa tapansa kasvattaa lasta perinteisiin uskomuksiin vanhemmuudesta, sosiaaliseen ja psykologiseen asiantuntijatietoon sekä median välittämiin malleihin toisten vanhempien elämäntyyleistä. Joskus luottaminen omaan tapaan kasvattaa lasta voi olla vaikeaa, kun tietoa lastenkasvatuksesta on tarjolla runsaasti. (Järvinen ym. 2012, 40, 129.) Yleisten kasvatuseriaatteiden hallitsemisesta huolimatta, vanhemmat eivät kuitenkaan aina löydä ratkaisuja ja välineitä arjessa tapahtuviin konkreettisiin kasvatustilanteisiin. Tämän seurauksena arjessa syntyy tilanteita, joissa vanhempi tuntee itsensä epävarmaksi ja vanhemmuuden vaikeaksi sekä raskaaksi. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 68.)

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen 2011 julkaisemassa raportin tutkimustulokset kertovat vanhemmuuteen liittyvien huolien olevan todellisia. Vanhempien näkökulmasta toteutetussa tutkimuksessa vanhemmat olivat huolissaan omasta jaksamisestaan vanhempana. Oman jaksamisen ohella huolta kannettiin muun muassa yhteisen ajan riittävydestä, omista vanhemmuuden taidoista ja maltin menettämisestä ristiriitatilanteessa lapsen kanssa. Ristiriitatilanteiden seurauksena heränneet syyllisyyden tunteet ja ylihuolehtivuus lasta koskien aikaansaiivat lisäksi huolta vanhemmissa. Perheen tilanteeseen liittyvien tavallisimpien huolien taustalla oli parisuhdeongelmia, taloudellisia vaikeuksia ja työttömyyttä. (Perälä, Salonen, Halme & Nykänen 2011, 37–38.)

Vanhemmuuteen ja vanhempana toimimiseen liittyvistä haasteista huolimatta vanhemmat kokevat pärjäävänsä vanhemmuudessaan pääasiallisesti hyvin (Perälä, Salonen, Halme & Nykänen 2011, 75). Vastapainoa arjen hankalille hetkille tuovat perheen parissa vietetyt kiireettömät yhdessäolohetket, joista perheenjäsenet saavat voimaa. Perhesuhteista haetaan ja saadaan läheisyyttä, pysyvyyttä ja luottamuksellisuutta sekä paikkaa latautua. Perheiden sisäisten suhteiden laatu on korostunut. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 15–16.) Vuonna

2012 valmistunut perhebarometri vahvistaa lapsiperheiden elämän muuttuneen myönteisempään suuntaan. Perheiden kiireen tunne on vähentynyt ja perheen yhdessäololle ollaan halukkaita antamaan enemmän aikaa. Perheen merkitys yhteiskunnassamme on viime vuosina selvästi vahvistunut. (Miettinen & Rotkirch 2012, 11–13.)

5 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN

5.1 Yhteiskunta vanhemmuuden tukena

Kivijärven, Röngän ja Hyväluoman (2009, 68) näkemyksen mukaan vanhemmuuteen kasvaminen ei saisi olla yksinomaan vanhempien omalla vastuulla, vaan yhteiskunnan tulisi tukea vanhempia. He toteavat, että yhteiskunnan tulisi kehittää vanhemmuutta tukevia tapoja ja muotoja, jotka sopivat nykyvanhemmille ja vastaavat tämän ajan vaatimuksiin sekä tarpeisiin. Myös Sinkkonen (2008, 18) toteaa yhteiskunnan olevan vastuussa vanhempien suojaamisessa liialliselta stressiltä, joka uhkaa heikentää lapsiperheiden hyvinvointia.

Perheet tarvitsevat eri kehitysvaiheissaan erilaista tukea oman perheen ulkopuolelta. Jossain tapauksissa tueksi voi riittää pelkkä keskusteleminen ja kannustaminen, kun taas toisinaan on tarvetta intensiivisemmälle työskentelylle. (Rönkkö & Rytönen 2010, 274.) Tuen tarpeen myöntäminen, tuen hakeminen ja vastaanottaminen eivät ole aina helppoa, sillä kynnyks palveluiden hakemiseen voidaan kokea korkeaksi ja oikean palvelun löytyminen haastavana. (Järvinen ym. 2012, 40, 127.) Syy tähän on se, että vanhemmuus nähdään kulttuurissamme ainoastaan perheen yksityisenä asiana. Yhteiskunta on kuitenkin valmis tukemaan perheitä ja auttamaan vanhempia heidän kasvatustehtävänsään perheen elämäntilanteen vaatimalla tavalla. (Järvinen ym. 2009, 15.)

Suomessa on laaja sosiaali- ja terveysalan palveluverkosto, jonka tehtävänä on tukea lapsiperheitä arjessa parhaansa mukaan. Kulttuurisen, henkisen ja sosiaalisen pääoman antamisessa vastuu jakautuu niin kotien kuin julkisten instituutioiden, kuten äitiys- ja lastenneuvoloiden ja päivähoiton sekä kirkon lapsi-, nuoriso- ja diakoniatyön ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken. Lapsiperheet tarvitsevat tuekseen toimivan peruspalveluista koostuvan kokonaisuuden, jotka tukevat perheiden hyvinvointia ja terveyttä. Perheiden kanssa tehtävässä työssä päämääränä on vahvistaa vastuullista vanhemmuutta asettumalla lasten vanhempien kumppaniksi sekä edistämällä lapsiperheiden arjen sujumista ja elämänhallintaa. Tavoitteena on löytää vanhempien, lasten, nuorten ja perhei-

den kanssa yhdessä niitä kokemuksia, jotka antavat toivoa, uskoa ja voimaa sekä kannattelevat elämässä. Perhettä osallistavat ja todelliseen kohtaamiseen sekä yhteistyöhön perustuvilla työkäytännöillä pystytään tukemaan perheiden hyvinvointia ja selviytymistä arjessa. (Helminen 2006, 10, 29–30.)

Tässä palveluverkostossa toimintaansa lapsiperheiden tukemisen hyväksi ovat toteuttamassa avoimet päiväkodit. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2012) kuvailee avoimen päiväkodin toimivan vertaisryhmänä sekä lapsille että vanhemmille, jossa samassa tilanteessa olevat perheet saavat halutessaan ja tarpeen tullen toisiltaan tukea vanhemmuuteen. Myös henkilökunta on tukemassa vanhemmuutta varhaiskasvatuksen tavoitteiden mukaisesti avoimessa päiväkodissa.

Vanhemmuuden tukeminen, johon sisältyy vanhempien sosiaalisten verkostojen vahvistamista, vanhempien välisen vertaistuen mahdollistamista ja neuvoja vanhempana toimimiseen, kohentaa vanhempien itsetuntoa ja vanhemmuuden taitoja. Vanhempien hyvinvoinnin lisääntymisellä on suoria vaikutuksia lasten hyvinvointiin sekä tasapainoiseen kasvuun. Vanhemmuuden ja perheiden tukeminen voidaan nähdä olevan merkittävässä roolissa lasten elämänlaatua tarkasteltaessa. (Eurochild 2012, 5.)

5.2 Kasvatuskumppanuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2007, 31) kasvatuskumppanuus määritellään varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien kumppanuudeksi, jossa sitoudutaan tietoisesti toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen, oppimisen tukemiseksi. Toteutuakseen kasvatuskumppanuus edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien välistä luottamusta, tasavertaisuutta ja molemminpuolista kunnioitusta. Vanhemmilla on sekä oikeus että vastuu lapsensa kasvattamisesta ja he tuntevat oman lapsensa parhaiten. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä taas on koulutuksen kautta saatu ammatillinen tieto ja osaaminen, joka asettaa heidät vastuuseen kasvatuskumppanuuden sekä tasavertaisen yhteistyön luomisesta vanhempien kanssa.

Järvinen, Laine ja Hellman-Suominen (2009, 118) näkevät kasvatuskumppanuuden olevan vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön toimintaa lapsen parhaaksi. Vanhemmilla ja varhaiskasvattajalla on tietoa lapsesta, jonka pohjalta muodostuvat yhteiset toimintalinjat kasvatuksellisin kumppaneina. Tämä kumppanuus perustuu molemminpuolisen kunnioitukseen ja tahtoon toimia yhdessä, joka vaatii toteutuakseen luottamuksellista suhdetta ja avointa vuorovaikutusta vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä. Yhteisymmärrys kasvatuksesta ja sen tavoitteista toimivat edellytyksenä kasvatuskumppanuudelle, joka vaatii avointa, vastavuoroista tiedottamista sekä yhteisten päätösten tekemistä.

Kaskela ja Kekkonen (2006, 5, 17) kuvaavat kasvatuskumppanuutta työntekijöiden ja vanhempien vastavuoroiseksi vaikutukseksi, jota ohjaavat kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteet. Heidän mukaansa kasvatuskumppanuus yhdistää kasvattajan ja vanhempien samanarvoiset, mutta sisällöltään erilaiset tiedot lapsesta ja taidot toimia lapsen kanssa. Yhdistyessään nämä tiedot ja taidot alkavat toimia lapsen hyvinvointia kannattelevalla tavalla

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2007, 31) kasvatuskumppanuuden lähtökohtana ovat lapsen tarpeet ja päämääränä lapsen hyvinvoinnin turvaaminen. Tähän tavoitteeseen päästään yhdistämällä kahden lapselle merkittävän osapuolen, vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien, tiedot sekä kokemukset. Kaskela ja Kekkonen (2006, 17) laajentavat näkemystä kasvatuskumppanuuden päämäärästä lapsen tarpeiden ja edun toteuttajana. Näkemyksen mukaan kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että lapsi toimijana sekä oman elämänsä kokijana tulee nähdä, ymmärretyksi ja kannatelluksi kokonaisvaltaisesti.

Kasvatuskumppanuuden avulla pyritään lisäksi tunnistamaan mahdollisimman aikaisin lapsen tuen tarve jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella ja löytämään yhdessä vanhempien kanssa yhteisiä keinoja lapsen tukemiseksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 32). On tärkeää, että kuulemiseen, kunnioitukseen ja luottamukseen perustuvassa, vanhempien ja työnteki-

jän välisessä yhteistyösuhteessa, kumpikin osapuoli tuo huolensa esiin heti sen huomattuaan. (Kaskela & Kekkonen 2006,18.)

Kasvatuskumppanuudessa painotetaan vanhempien osallisuutta sekä osallistumista. Osallisuutta toteutetaan antamalla vanhemmille tilaisuuksia keskustella niin oman lapsen varhaiskasvatuksesta kuin koko yksikön tai lapsiryhmän hoito- ja kasvatustoiminnasta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 25.) Sen lisäksi, että kasvat keskustelua käydään oman lapsen osalta, pitäisi keskusteluihin olla mahdollisuus myös toisten vanhempien ja koko henkilöstön kesken. Kasvatuskumppanuuden tulee edistää vanhempien keskeistä vuorovaikutusta ja toimintaa.(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 31.)

Jokaisen vanhemman ja varhaiskasvattajan välinen kasvatuskumppanuus on ainutkertaista. Se syntyy ja rakentuu vanhempien ja varhaiskasvattajien omista lähtökohdista ja elämänhistoriasta käsin ainutlaatuisiksi kumppanuussuhteeksi. Kasvatuskumppanuutta toteuttaessaan varhaiskasvattajan on osattava huomioida nykyajan moninaiset perherakenteet niin, että perheiden yksilölliset tarpeet pystytään ottamaan parhaalla mahdollisella tavalla mahdollisimman huomioon. (Poikonen & Lehtipää 2009, 88.)

Kasvatuskumppanuuden kehittymisen haasteeksi voidaan nähdä päivähoidon lapsiryhmien muutokset, lyhytaikaiset kasvattajasuhteet ja uusien kasvatuskumppanuuden suhteiden rakentaminen (Järvinen ym. 2009, 119). Avoimen päiväkodin toiminta on täysin vapaaehtoista. Toimintaan osallistutaan oman kiinnostuksen, tarpeiden ja aikataulun mukaisesti. Osallistuminen voi olla epä-säännöllistä tai aktiivista, sillä toiminta ei vaadi ennakoon ilmoittautumista tai sitoutumista. Kasvatuskumppanuudelle, sen syntymiselle, kehittymiselle ja syventymiselle tämä luo omat haasteensa, kun kohtaamiset henkilökunnan ja vanhemman välillä voivat olla satunnaisia.

5.3 Vertaistuki sosiaalisen tuen muotona

Viime vuosikymmenet ovat muuttaneet sosiaalisen tuen saatavuutta perheissä. Lapsiperheet ovat usein yksin, sillä sukulaisten ja lähiyhteisön tarjoama tuki on kaventunut entisistä ajoista. Nykyvanhemmilla ei ole välttämättä ympärillään malleja ja neuvonantajia vanhemmuutensa tueksi. Sosiaalisen tuen vaikutus vanhemmuuteen on kuitenkin ensisijaisen tärkeää. Perheen sosiaalinen verkko ja sosiaalinen tuki vaikuttavat vanhemmuuden laatuun ja äitinä sekä isänä jakamisessa. Niiden kautta saadut neuvot, palaute ja roolimallit vaikuttavat vanhemmuuteen suoranaisesti sekä epäsuorasti lisäämällä vanhempien henkistä hyvinvointia. Toimiva sosiaalinen tuki antaa vanhemmille lisämahdollisuuksia vastata vanhemmuuteen kohdistuviin haasteisiin, jotka ilmenevät muun muassa myönteisenä ja luottavaisena suhtautumisena vanhemmuuteen ja lapsen hoitoon, sensitiivisyyden lisääntymisenä lapsen hoidossa ja päivittäisten hoitokäytäntöjen paranemisena. (Viljamaa 2003, 25–26.)

Viljamaa (2003, 24–25) kirjoittaa, että sosiaalisen tuen saamiseksi henkilön on kuuluttava johonkin sosiaalisen verkostoon, kuten perheeseen, ystäväpiiriin tai muuhun ryhmään. Hän luokittelee sosiaalisen tuen muodoiksi emotionaalisen tuen, käytännön avun, informatiivisen eli tiedollisen tuen ja vertailutuen. Tehokkainta sosiaalinen tuki on silloin, kun sitä tuen antaja ja saaja jakavat samankaltaisen elämäntilanteen sekä ymmärtävät toisiaan emotionaalisesti. Avoimessa päiväkodissa vanhemmat voivat saada sosiaalista tukea muilta samankaltaisen elämäntilanteen jakavilta vanhemmilta. Tämän kaltaista sosiaalista tukea voidaan kutsua Viljamaata (2003, 24–25) mukailen vertaistueksi. Alila ja Portell (2008, 76) mainitsevat yhtenä avointen varhaiskasvatuspalveluiden tavoitteena olevan vertaistuen mahdollistamisen avoimessa toiminnassa mukana oleville vanhemmille.

Vertaistuella voidaan tarkoittaa joko vapaamuotoisesti tai organisoidusti järjestäytyntä apua ja tukea, jonka kautta samankaltaisen elämäntilanteen jakavat tai samanlaisia elämänkohtaloita kokeneet ihmiset voiva tukea toisiaan sekä selvittää ja ratkoa yhdessä elämäntilanteitaan. (Järvinen ym. 2012, 212). Henkilöitä, jotka jakavat saman elämäntilanteen tai samankaltaisia kokemuksia ovat

toisilleen vertaisia. Vertaistuki voi toteutua joko kahdenkeskisissä tapaamisissa tai isommassa ryhmässä. (Shafiri & Toivikko 2011, 6.) Vertaisryhmät ja vertaistukiryhmät ovat siis ryhmiä, joissa kokoonnutaan yhteen saman kokeneiden ihmisten kanssa, solmimaan auttamiseen ja tukemiseen tähtääviä vastavuoroisia suhteita. Vertaistukiryhmät ovat usein ongelmanratkaisuryhmiä, joissa keskitytään kriisien ja vaikeiden elämäntilanteiden käsittelyyn, mutta esimerkiksi vanhemmuuden tukemiseen tähtäävissä ryhmissä tärkeintä on ilo ja yhdessä oleminen. Vertaistukiryhmät voivat olla joko avoimia tai suljettuja. Avoimeen ryhmään ihmiset ovat tervetulleita milloin tahansa, kun suljettu ryhmä kokoontuu koko toiminta-aikansa samalla kokoonpanolla. (Jyrkämä 2010, 25, 35.) Avoimen päiväkodin vertaisryhmä ei ole kiinteä ryhmä vaan ryhmä, johon osallistutaan satunnaisesti oman kiinnostuksen ja tarpeiden mukaisesti.

Erilaiset vertaisryhmät ja yhteisölliset työskentelytavat, kuten äiti-lapsiryhmät, äitikahvilat ja isäryhmät ovat tärkeitä, sillä ne vaikuttavat välittömästi perheiden arkeen. Ryhmät mahdollistavat omien subjektisten kokemusten ja tuntemusten jakamisen. Ryhmien avulla omia asioitaan voi suhteuttaa perheisiin, jotka elävät samanlaista arkea. Vertaisryhmässä jaetut kokemukset voivat mahdollisesti poistaa perheen ongelmista aiheutuvia häpeän ja syyllisyyden tunteita. Ne myös avartavat perheen elinpiiriä, joka lisää koko perheen toimintakykyä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 42.)

Vertaisryhmän tiedetään vahvistavan vanhemmuutta. Sen on todettu olevan merkittävä vanhempien jaksamista ja hyvinvointia kasvattava tekijä. Vertaisryhmässä vanhemman tuntemus omista voimavaroista kasvaa ja hänen on helpompaa ymmärtää perheen kohtaamia muutosvaiheita ja niiden synnyttämiä haasteita. Vertaistuen avulla vanhempi havahtuu huomaamaan useiden ongelmien kuuluvan pikkulapsiperheen arkeen, eikä välttämättä koe omaa tilannettaan enää erilaisena tai hankalana muihin verrattuna. Vertaisryhmässä käydyissä keskusteluissa voi nousta esiin arkaluontoisia, jopa vaikeita asioita, joihin parhaan avun ja neuvot antaa saman tilanteen elänyt ja saman kokenut vanhempi. On myös mahdollista, että vertaisryhmä on vanhemmalle ainoa paikka, jossa hän oppii puhumaan ongelmistaan. (Kallioma & Viinikka 2006, 7-9.)

Vertaisryhmien tiedetään vähentävän vanhempien riittämättömyyden ja alakuoloisuuden tunteita sekä lisäävän psykososiaalista hyvinvointia. Ne laajentavat perheiden sosiaalista tukiverkostoa, vahvistavat arjen hallintaa, hellittävät arjen paineita ja kannattelevat perheenjäsenten keskinäisiä suhteita sekä lapsen tunne-elämän kasvua ja kehitystä. Vertaistyhmissä vanhempien voimavarat sekä luottamus vanhemmuudesta selviytymiseen kasvavat. Ryhmät tuovat osallistujien elämään lisäksi virkistystä, iloa ja mielihyvää. Myös käsitys omasta vanhemmuudesta uudistuu vertaisryhmässä. Se auttaa ymmärtämään, että lapsen hyvinvoinnin lisäksi on huolehdittava myös omasta hyvinvoinnista ja jaksamisesta. (Kalliomaa & Viinikka 2006, 3, 9-10.)

Vertaistuesta on tullut merkittävä tuen ja välittämisen muoto, jolla tunnustetaan olevan yhteiskunnallista merkitystä. Se ei kuitenkaan korvaa perhettä, ystäviä, sukulaisia ja naapureita tai ammatillista apua vaan on omalta osaltaan täydentämässä niitä. Vertaistuki ei ole myöskään terapiaa, vaikka sillä on vahva ennaltaehkäisevä merkitys. Vertaisryhmää voivat tarvita myös ihmiset, joilla on perhe ja ystäviä, koska ryhmästä voi saada apua johonkin tiettyyn ongelmaan. On lisäksi mahdollista, että kaikista asioista ei voi puhua läheisten kanssa. Vertaistuesta ja vertaistukiryhmästä voikin muodostua hyvin tärkeä osa ihmisen elämää. (Karnell & Laimio 2010,13,15.) Vertaistuen avulla voidaan ennaltaehkäistä ihmisten kasautuvia ongelmia. Apu, joka tavoittaa tarpeeksi ajoissa on tehokkaampaa kuin jälkeenpäin tehtävät korjaavat tukitoimet. (Kalliomaa & Viinikka 2006, 2.)

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön pääasiallisena tarkoituksena oli selvittää mitä avoin päiväkotituulentupa ja sen toiminta merkitsee lapsia kotona hoitaville tuulentuvan toimintaan osallistuvilla perheillä. Tämän lisäksi tarkoituksena oli kartoittaa avoimen päiväkodin toiminnasta vanhempien hyviksi kokemia seikkoja sekä tuoda esiin vanhempien ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi. Tutkimus toteutettiin tuupatuouhuissa lastensa kanssa käyvä vanhempien näkökulmasta.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä avoimen päiväkodin toiminta merkitsee lapsia kotona hoitaville perheille vanhempien näkökulmasta?
2. Mitä hyvää avoimen päiväkodin toiminnassa vanhempien näkökulmasta on?
3. Mitä kehitettävää avoimen päiväkodin toiminnassa vanhempien näkökulmasta on?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Tutkimuksen taustaa

Aihe opinnäytetyöhöni löytyi henkilökohtaisesta kiinnostuksestani avoimia varhaiskasvatuspalveluita kohtaan, joista minulla on kokemusta sekä työntekijänä että itse palveluiden käyttäjänä. Mielestäni on tärkeää, että lapsiperheille on olemassa erilaisia avoimia varhaiskasvatuspalveluita, joihin pääsee osallistumaan matalalla kynnyksellä. Avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin lukeutuvaa avointa päiväkotitoimintaa on tutkittu vain vähän. Toivon opinnäytetyöni lisäävän avoimen päiväkodin näkyvyyttä varhaiskasvatuspalveluna, joka kykenee toiminnallaan vastaamaan Vihdin kunnassa asuvien erilaisten perheiden tarpeisiin.

Päämääränäni oli löytää opinnäytetyön työelämän yhteistyötaho omasta kotikunnastani Vihdistä. Syksyllä 2013 tiedustelin sähköpostitse Vihdin kunnan päiväkodin esimieheltä ja varhaiskasvatuspäälliköltä, olisiko kahdella kunnassa toimivilla avoimella päiväkodilla tarjota minulle aiheita opinnäytetyötäni varten. Sähköpostitiedustelun seurauksena Nummelassa toimivan avoin päiväkotitoimintayksikön henkilökunta otti minuun yhteyttä ja esitti ehdotuksensa opinnäytetyön aiheeksi.

Avoin päiväkotitoimintayksikkö Tuulentupa on aloittanut toimintansa vuonna 2008. Opinnäytetyöni on ensimmäinen Tuulentupaa ja sen toimintaa koskeva tutkimus. Valmiin opinnäytetyöni tutkimustulokset esittelen avoimen päiväkodin henkilökunnalle ja Tupatouhujen asiakkaille. Tämän lisäksi opinnäytetyöni tulee palautumaan Vihdin kunnan varhaiskasvatuspäällikölle sekä tutkimusluvan myöntäneelle Vihdin kunnan sivistysjohtajalle.

7.2 Kohderyhmä

Opinnäytetyön kohderyhmänä olivat avoin päiväkotitoiminta Tuulentuvassa neljä kertaa viikossa toteutettavien tupatouhujen aikuisasiakkaat. Tupatouhut ovat tarkoitettu lapsiaan kotona hoitaville perheille eli alle viisivuotiaille lapsille vanhempineen, isovanhempineen tai muine läheisineen. Tupatouhuissa käy noin 100 Vihdin kunnan alueella asuvaa lapsiperhettä ja päivittäin toimintaan osallistuu 10–20 perhettä, joskus jopa 25 perhettä. (Tynninen 2013.)

7.3 Tutkimusympäristö

Avoin päiväkotitoiminta sijaitsee Vihdin kunnan suurimmassa taajamassa Nummelassa, Pajuniityn perhekeskuksessa. Perhekeskuksen muodostavat Pajuniityn päiväkotitoiminta, jonka tiloissa avoin päiväkotitoiminta toimii sekä äitiys- ja lastenneuvola. Avoin päiväkotitoiminta on osa Vihdin kunnan varhaiskasvatustaloutta ja tarkoitettu niille vihtiläisille perheille, joiden lapset eivät ole kunnallisessa päivähoitossa. Avoimen päiväkodin toiminta on maksutonta, eikä vaadi ennakkoilmoittautumisia lukuun ottamatta kolmea Tuulentuvassa viikoittain toimivaa varhaiskasvatuskerhoa. Tuulentuvan työntekijöinä toimivat lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja. Heidän esimiehenään toimii päiväkodin johtaja. (Vihdin kunta i.a).

Vihdin kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa (2014, 26) avoimen päiväkotitoiminnan tavoitteina mainitaan lapsen kehityksen ja vanhemmuuden tukeminen. Avoin päiväkotitoiminta Tuulentuvan varhaiskasvatustoimintaa ohjaa Pajuniityn päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma (2011, 14), johon on kirjattu avoin päiväkotitoiminta Tuulentuvan olevan vaihtoehto päiväkotihoidolle, joka tukee perheitä kasvatustyössä ja toimii tarvittaessa perheille ennaltaehkäisevänä tukena. (Pajuniityn päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 14).

Avoin päiväkotitoiminta Tuulentuvan toimintasuunnitelmassa vuosien 2013–2014 toiminnan tavoitteiksi on asetettu kotona olevien lasten kehityksen tukeminen, vanhempien tukeminen kasvatustyössä sekä päivähoitopaikkojen vapauttami-

nen Vihdin kunnassa. Toimintasuunnitelman mukaan Tuulentupa on kotona lasta hoitavien perheiden kohtaamispaikka, jossa vihtiläiset vanhemmat ja alle kouluikäiset lapset pääsevät tapaamaan toisiaan. Toimintaan osallistuville lapsille ja vanhemmille on tarjolla yhteistä tekemistä, vertaistukea ja seuraa samankaltaisen elämäntilanteen jakavien perheiden kanssa. (Avoin päiväkotitoimintasuunnitelma 2013–2014.)

Tärkeimmäksi päämääräksi toimintasuunnitelmassa asetetaan perheiden aito kohtaaminen, lämpimästi ja perheitä kuullen. Toimintasuunnitelmassa todetaan avoimen päiväkotitoiminnan olevan varhaiskasvatusta, mutta suurimmilta osiltaan perhetyötä. Toimintasuunnitelmassa on lisäksi mainittu siitä, että avoin päiväkotitoiminta tulee toimintaan osallistumisen kautta perheille hyvin tutuksi, joka mahdollistaa Tuulentuvan henkilökunnan lähestymisen myös vaikeissa asioissa. (Avoin päiväkotitoimintasuunnitelma 2013–2014.)

Tuulentuvan toiminta muodostuu neljänä aamupäivänä viikossa toteutettavista Tupatouhuista, jotka on tarkoitettu kotihoidossa oleville alle esiopetusikäisille lapsille perheineen eli vanhempineen, isovanhempineen tai muine läheisineen. Tupatouhut sisältävät toimintatuokioita, jotka pohjautuvat Pajuniityn päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan. Toiminta muodostuu musiikista, kuvallisesta ilmaisusta, satuhetkistä, lorutuokioista, ulkoilutapahtumista ja retkistä. (Avoin päiväkotitoimintasuunnitelma 2013–2014.) Syksyllä 2014 Tupatouhujen toimintaa vähennetään neljästä kerrasta kolmeen kertaan viikossa varhaiskasvatuskerhoryhmätoiminnan lisääntyessä (Vihdin kunta i.a).

Tupatouhujen lisäksi alle yksivuotiaille lapsille perheineen on kerran viikossa oma Vauvatreffiryhmä ja alle kaksivuotiaille lapsille perheineen on kerran viikossa oma Taaperoryhmä. Avoimen päiväkodin toimintaan kuuluvat lisäksi kiinteästi maksulliset varhaiskasvatuskerhoryhmät, joihin haetaan päivähoitohakemuksella. (Vihdin kunta i.a).

7.4 Tutkimusmenetelmä

Valitsin opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen. Metsämuurosen (2002,177) mukaan laadullista tutkimusmenetelmää käyttämällä saadaan parhaiten esiin yksilön henkilökohtaisia kokemuksia. Laadullinen tutkimus soveltuu erinomaisesti käytettäväksi tutkimuksessa, jossa tutkitaan tapahtumien ja ilmiöiden merkityksiä ihmisille.

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 161–164) kuvailevat laadullisen tutkimuksen olevan luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jossa aineisto koostuu luonnollisissa eli todellisissa tilanteissa. Päämääränä laadullisessa tutkimuksessa eivät ole tilastolliset yleistykset. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan todellista elämää ja sen tarkoituksena on löytää tai paljastaa tosiasioita, ei todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Laadullisessa tutkimuksessa suositetaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina ja metodit valitaan niin, että tutkittavien näkökulma sekä ääni tulevat esiin. Näitä metodeja ovat esimerkiksi teemahaastattelu ja ryhmähaastattelu. Eskola ja Suoranta (1998, 16, 18) toteavat laadulliselle tutkimukselle olevan ominaista, että aineisto on määrällisesti pieni, mutta sen analyysi on mahdollisimman perusteellista. Laadullisessa tutkimuksessa panostetaan aineiston määrän sijaan ennen kaikkea aineiston hyvään laatuun.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuoda esiin vanhempien omia näkemyksiä ja kokemuksia avoimen päiväkodin Tupatouhuista ja tämän vuoksi päädyin laadulliseen tutkimukseen. Nykyään varhaiskasvatuksessa korostetaan vanhempien osallisuutta ja osallistumista keskusteluun sekä oman lapsen että lapsiryhmän tai koko yksikön kasvatus- ja hoitotoiminnasta ja sen laadusta. Vanhempien osallisuuden nähdään olevan merkittävä osa varhaiskasvatuksen arviointia ja heidän mielipiteidensä huomioiminen kuuluu laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Laadullisen tutkimusotteen kautta olen haastanut avoimessa päiväkodissä käyviä vanhempia osallistumaan mukaan avointa varhaiskasvatusta koskevaan keskusteluun ja arviointiin.

7.5 Aineiston keruu

Tutkimukseni aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, joka toteutui ryhmähaastatteluiden muodossa. Minulle oli tärkeää, että pääsin itse tekemään haastattelut ja kohtaamaan henkilökohtaisesti haastateltavat, jotta saisin mahdollisimman hyvän tuntuman tutkimuksen aineistoon alusta alkaen. Aineisto muodostui kolmesta ryhmähaastattelusta, joissa mukana oli yhteensä yhdeksän äitiä, kolme äitiä jokaisessa ryhmässä. Haastatteluista oli informoitu Tupatouhujen asiakkaita avoimen päiväkodin ilmoitustaululle kiinnitettyjen haastattelupyynnöiden (LIITE 1) ja henkilökunnan kautta. Lisäksi kävin henkilökohtaisesti kaksi kertaa kertomassa valmistuvasta opinnäytetyöstäni ja siihen sisältyvistä haastatteluista Tupatouhujen asiakkaille, ensimmäisen kerran viedessäni haastattelupyynnöitä avoimeen päiväkotiin ja toisen kerran viikko-ohjelmaan kuuluvan toimintatuokion aluksi.

Hirsjärven ym. (2009, 164, 205) mukaan haastattelu on kvalitatiivisen tutkimuksen päämenetelmä, jonka tyypeistä suosituimpia ovat teemahaastattelu sekä ryhmähaastattelu. Eskola ja Suoranta (1998, 95–98) kuvaavat ryhmähaastattelua haastatteluksi, jossa paikalla on samanaikaisesti useita haastateltavia. Ryhmähaastattelun tavoitteena on saada aikaan keskustelua tutkijan haluamista aiheista ja teemoista. Ryhmähaastattelu ei ole strukturoitu, vaan tavoitteena on melko vapaamuotoinen, mutta silti aiheessa pysyvä haastattelu. Ryhmähaastattelussa on mahdollista saada tietoa haastateltavilta tavallista enemmän, sillä haastatteluun osallistujat voivat innostaa toisiaan keskusteluun. Tämän lisäksi ryhmähaastattelussa ihmisten unohdukset ja väärinymmärrykset ovat vähäisempiä. Parhaimmillaan ryhmähaastattelu vie haastattelijan mukaansa haastateltavien maailmaan.

Haastattelut tehtiin huhti-toukokuun 2014 vaihteessa. Ensimmäinen haastattelu, johon äidit olivat ilmoittautuneet sähköpostitse haastattelupyynnön mukaisesti, toteutui avoimen päiväkodin toiminta-ajan ulkopuolella avoimen päiväkodin tiloissa. Huolimatta kiinnostuksesta opinnäytetyötäni kohtaan vastauksia haastattelupyynnöni ei tullut enempää, joten loput kaksi haastattelua tehtiin Tupatouhujen aukioloaikana. Olin sopinut työntelijöiden kanssa muutamia aamupäi-

viä, jolloin voisin mennä tekemään haastatteluita Tupatouhujen aikana. Työntekijät informoivat tupatouhujen asiakkaita ennen sovittuja aamupäiviä siitä, että olin tulossa paikan päälle tekemään haastatteluja. Paikalle päästyäni tiedustelin paikalla olijoilta halukkuutta osallistua opinnäytetyöhöni liittyviin haastatteluihin. Kummallakin kerralla kolme äitiä suostui ryhmähaastatteluun, johon äidit saivat ottaa halutessaan lapsensa mukaan. Nämä kaksi haastattelua tein avoimen päiväkodin tilojen vieressä sijaitsevassa päiväkotiryhmän lepohuoneessa, jossa oli lapsia varten leluja käytössä haastatteluiden ajaksi. Haastatteluiden kesto vaihteli 30 minuutista tuntiin. Haastattelutilanteet olivat toimivia ja tunnelmiltaan rentoja. Keskustelu teema-aiheista kulki omalla painollaan eteenpäin ja jokainen haastateltava sai aikaa ja tilaa tuoda äänensä kuuluviin. Haastateltavilla oli myös mahdollisuus jättää halutessaan vastaamatta kysymyksiin. Haastattelut tallennettiin nauhurille litterointia varten.

Teemahaastattelussa ei ole yksityiskohtaisia kysymyksiä, vaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa, mikä mahdollistaa vapaan keskustelun ja haastateltavien näkökulmien tulemisen kuulluksi. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, jossa haastattelun aihepiirit ja teemat ovat kaikille yhteisiä. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että haastattelun teemat ovat yleisesti tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja muoto puuttuvat. Teemahaastattelun avulla päästään lähelle niitä merkityksiä, joita ihmiset antavat ilmiöille ja tapahtumille. (Hirsjärvi ym. 2009, 208; Hirsjärvi & Hurme 2011, 48).

Haastattelun teemat ja teema-alueisiin sisältyvät tarkentavat kysymykset muodostuivat opinnäytetyön teoriaosuuden ja tutkimuskysymysten pohjalta. Ennen haastatteluja lähetin teemahaastattelurungon (LIITE 2) arvioitavaksi kahdelle avoimessa varhaiskasvatuksessa työskentelevälle ammattilaiselle, joiden palautteiden perusteella muokkasin tarkentavia kysymyksiä ymmärrettävämmäksi. Heiltä saamani palautteen mukaisesti vähensin kysymysten määrää, poistin samankaltaisia kysymyksiä ja selkeytin kysymysten muotoa. Teemahaastattelurungon hyväksyin opinnäytetyötäni ohjaavalla opettajalla ennen haastatteluiden tekemistä. Haastattelun teemat olivat avoimen päiväkodin merkitykset, vanhemmuuden tukeminen, palaute avoimelle päiväkodille ja kehittämis ehdotukset avoimelle päiväkodille.

7.6 Aineiston analysointi

Tutkimuksen ydinasia on aineiston analyysin, tulkinnan ja johtopäätösten tekeminen. Tähän päämäärään suunnataan aina tutkimuksen alusta alkaen. Laadullisen tutkimuksen yleisohjeena voidaan pitää sitä, että aineiston käsittely ja analysointi aloitetaan mahdollisimman pian sen keruuvaiheen jälkeen. (Hirsjärvi ym. 2009, 221, 223.) Haastattelujen jälkeen litteroin aineistoin eli muunsin aineiston puheesta tekstiksi. Siirsin haastattelut nauhurilta tietokoneelle aineiston käsitteilyä varten. Ennen varsinaista litterointia kuuntelin jokaisen haastattelun kertaalleen läpi, jonka jälkeen litteroin keräämäni aineiston sanatarkasti. Hirsjärvi ym. (2009, 224) kirjoittavat, että litteroinnin valmistuttua alkaa tutkimuksen merkittävien vaihe eli analyysivaihe. Analyysivaihetta seuraa tulkinta ja johtopäätösten tekeminen. Laadullisen analyysin tavallisimmat analyysimenetelmät ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi.

Litteroidun aineiston analysoin teemoittelemalla, jota käytetään usein teema-haastattelun analyysitapana. Eskola (2001, 143) toteaa, että teemahaastatteluaineiston analysoinnin ensimmäisenä tehtävänä on järjestää aineisto teemojen mukaisesti. Tässä teemoittelussa käytin apuna värikoodausta eli käytännössä merkitsin samaan teema-alueeseen kuuluvat vastaukset samalla värillä, jonka jälkeen järjestin vastaukset värien mukaisesti aihepiireittäin. Teemoitellessa litteroitua tekstiä huomasin löytäväni teemojeni mukaisia vastauksia ja kommentteja teemahaastattelurungon mukaisiin kysymyksiin tekstimassan useista kohdista. Vastaukset eri kysymyksiin lomittuivat siis jonkun verran toisiinsa. Teemoittelun jälkeen syvennyin jokaiseen teemakokonaisuuteen tarkemmin, etsien niistä opinnäytetyöni kannalta olennaisia ja kiinnostavia kohtia, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiini. Eskola ja Suorannan (1998, 175–179) mukaan teemoittelun tarkoituksena on nostaa esiin tutkimusongelmaa selittäviä teemoja. Tämä tarkoittaa sitä, että aineistoista pystytään teemoittelun avulla löytämään ja erottelemaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Käytännössä teemoittelulla tarkoitetaan aineiston pilkkomista ja järjestämistä uudelleen erilaisten aihepiirien mukaisesti.

Hirsjärvi ja Hurme (2008, 173) toteavat, että teemahaastattelua analysoidessa aineistosta esiin nousevat teemat perustuvat tavallisesti haastattelurungossa oleviin teemoihin. Tämän lisäksi on oletettavaa, että esiin nousee näiden ohella muita teemoja. Keräämästäni haastatteluaineistosta nousi esiin pääasiallisesti haastattelurungon sisältämät teemat.

Jatkoin analyysiä kirjoittamalla omat tulkintani nousseista teemakokonaisuuksista. Seuraavaksi kytkin näihin tulkintoihin johtopäätöksissä teoriaa opinnäytetyöni teoriaosuudessa käytetystä kirjallisuudesta. Lopuksi viimeistelin tekstin sen lopulliseen muotoonsa. Eskola (2001, 150–153) painottaa tutkimuksen analysoinnin ja tulkinnan huolellista viimeistelyä, sen liittämistä teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin sekä tekstin hiomista hyvään lopputulokseen pääsemiseksi.

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Haastateltavien taustatiedot

Kaikki haastatteluihin osallistuneet olivat Tupatouhuissa lastensa kanssa käyviä äitejä. Kolmeen ryhmähaastatteluun osallistui yhteensä yhdeksän äitiä, jokaisessa ryhmässä oli kerrallaan kolme haastateltavaa. Avoimeen päiväkotitoimintaan haastateltavat olivat ohjautuneet Vihdin kunnan verkkosivujen, neuvolassa olevan esitteen tai toisilta äideiltä kuulemansa informaation kautta. Haastateltavat olivat käyneet Tupatouhuissa muutamasta kerrasta yli kolmeen vuotta. Haastateltavat kävivät tupatouhuissa vaihtelevalla aktiivisuudella yhdestä neljään kertaa viikossa.

8.2 Tupatouhuihin osallistumisen syitä ja merkityksiä

Haastatteluissa nousi esiin useita syitä ja merkityksiä Tupatouhuissa käymiselle. Haastateltavien mukaan ensisijainen syy käymiseen tupatouhuissa on lapsen mahdollisuus leikkiin ja toimimiseen muiden lasten kanssa eli vertaisten kanssa. Haastateltavat toivat esille, että tupatouhujen puitteissa lapset pääsevät harjoittelemaan sosiaalisia taitojaan ja luomaan sosiaalisia suhteita ikäistensä lasten seurassa. Tämän lisäksi lapset pääsevät kokeilemaan ja opettelemaan toimimista ryhmässä. Tupatouhujen tarjoama mahdollisuus lapsen sosiaalisten taitojen harjoitteluun koettiin erikoisen tärkeäksi varsinkin silloin, kun kyseessä on perheen ensimmäinen ja/tai ainoa lapsi.

Joo, ehkä se on kanssa semmoista, että oppii lapsi jo pienestä pitäen olemaan muiden lasten kanssa. Että kotona, kun ei oo muita lapsia niin täällä sitten on...

...Ett se vertaistuki on lapsellekin tosi tärkeä, vertaiset, kaltaiset, samanikäiset kontaktit.

Haastateltavat kertoivat ohjatun toiminnan olevan tärkeä syy Tupatouhuihin osallistumiseen. Toimintatuokioiden, tapahtumien ja retkien nähtiin tukevan monipuolisesti lapsen kehitystä.

...Sitten tulee näitä erilaisia, lasten niin kun kehityksen osa-alueet niin kun on niitä satutunteja, on liikuntaa salissa, on leikkiä, no on laulua ja sitten on tämmösiä erikoispäiviä niin kun retkiä ja mytysmetsässä. Me käydään kattoo luontoo tai tänään oli tossa lintutorilla. Tämmöisiä erilaisia, tavallaan sitä kehitystä tukevia niin kun päivittäisiä toimintoja.

Haastateltavat kuvasivat Tupatouhujä hyvänä arjen rytmittäjä ja kertoivat niiden tuovan kaivattua vaihtelua lapsiperheen arkirutiineihin. Aikuisille Tupatouhut toimivat virkistys- ja levähdystaukuna lapsen hoidosta ja kotiaskareista, jonka puitteissa pääsee nauttimaan muiden aikuisten seurasta samalla, kun lapsella on mielekästä tekemistä. Arjen sujuvuuteen Tupatouhut vaikuttivat muutamien haastateltavien mukaan myös niin, että päivinä, jolloin Tupatouhuissa käydään, lapsi yleensä nukkuu pidemmät päiväunet ja kotona vietetyt illat ovat helpompia. Tupatouhut ovat lisäksi syy lähteä liikkumaan, touhuamaan ja viettämään aikaa kodin ulkopuolelle yhdessä lapsen kanssa.

Mutta siis siksi käyn, että tämä on todella hyvä arjen rytmittäjä. Ja aamujen pelastus ollut kyllä, että helppo lähteä himasta liikenteseen ja tulla tänne ja täällä näkee, että on lapsille kavereita ja aikuisille kavereita ja pääsee vähän puhuu aikuistenkin kanssa päivällä.

...Mutta se sillä lailla merkitsee niin kun, että itselle on vaihtelua, lapselle on vaihtelua ja sitten sitä rytmiä päivään se tuo.

No, että lapsella on tekemistä. Saa niin sanotusti vähän aikaa edes niin kun levätä. Saa istua ja jutella aikuisten kanssa, kun lapset leikkivät.

Tupatouhujä pidettiin haastatteluissa hyvänä paikkana lapsen valmistamisessa tulevaan päivähoiton aloittamiseen. Päivähoitoon sopeutumisen toivottiin olevan helpompaa, kun lapsi pääsee tutustumaan ja toimimaan päiväkodin kanssa samankaltaisessa ympäristössä Tupatouhuissa. Toisaalta tupatouhut ja koko avoin päiväkotitoiminta varhaiskasvatuskerhot mukaan luettuina, nähtiin varteenotettavana vaihtoehtona lasten päivähoidolle. Kynnys jäädä kotiin hoita-

maan lasta pidemmäksi aikaa ja siirtää omaa työelämään palaamista on matalampi, kun kunnassa on tarjolla avointa päiväkotitoimintaa.

Joo, on kyllä kotona hoidettaville lapsille ihan huippupaikka. Että ei meilläkään, mun miehen kanssa just puhuin niin tuota, ei niin kun varmaan olisi tullut yhtään mitään olla näin kauan kotona tai lapset olisi ollut näin kauan. Meilläkin täyttää kuusi vuotta tänä vuonna nyt se vanhin niin tuota jos ei avointa toimintaa tässä olisi ollut. Koska ei olisi ollut kavereita päivisin, kun tai sillä lailla ainakaan niin tuttuja, että olisi voitu soitella ja. En tiä olisiko sitten jossain muualla tutustunut, mutta tämä on ollut ihan tosi pelastus.

Haastateltavat tarkastelivat syitä ja merkityksiä Tupatouhuissa käymiseen oman ja perheensä näkökulman ohella myös yleisemmällä tasolla. Haastateltavien mielestä Tupatouhut pystyvät vastaamaan monipuolisesti erilaisien ja eri elämäntilanteessa olevien lapsiperheiden tarpeisiin. Haastateltavat tunnistivat avoimen päiväkodin toiminnan roolin lapsiperheiden ongelmien ennaltaehkäisemisessä, jonka puitteissa vanhemmuuteen saa tarvitessa tukea henkilökohtaisesti henkilökunnalta tai avoimen keskustelun kautta muilta aikuisilta. Tupatouhut nähtiin arvokkaana toimintana varsinkin niille perheille, jotka tarvitsevat syystä tai toisesta erityistä tukea vanhemmuuteensa.

Että se on tosi tärkeää, kun ihmiset voivat nykyään huonommin ja huonommin ja aikuiset ei saa jatkaa enää omissa työpaikoissaan tai ei työllisty ollenkaan niin se kaikki rasittaa perhettä aivan valtavasti. Että lapsille pitäisi yrittää saada sellainen tasainen ja turvallinen arkipäivä. Että tämä on semmoinen, mikä musta pitää aika montakin ihmistä varmasti arjessa kiinni, aikuisia myöten. Kaikilla ei ole tarjota tällaisia puitteita kotona. Ei ole välttämättä leluihin varaa, ei ole menemisiin rahaa, että tämä on sitten matalan kynnyksen paikka tulla.

8.3 Asiakkaiden välinen vertaistuki ja sosiaaliset suhteet

Haastateltavat kertoivat osallistuvansa Tupatouhuihin ensisijaisesti lapsen vuoksi, mutta myös vertaiskontaktit toisiin aikuisiin nähtiin tärkeänä seikkana toimintaan osallistuttaessa. Vertaistuen tarve ei ollut kaikilla aikuisilla samankaltaista ja sen merkitys vanhemmuuden tukena koettiin eri tavoin. Toisille haasta-

teltavista riitti jo pelkästään se, että Tupatouhut tarjosivat mahdollisuuden kontakteihin ja keskusteluihin toisten aikuisten kanssa. Toisilla haastateltavista oli tarvetta kysyä neuvoa ja kasvatusvinkkejä sekä keskustella vanhemmuuden mukanaan tuomista ongelmista muiden kanssa. Haastattelut osoittavat Tupatouhujen toimivan paikkana, jossa voi keskustella luontevasti muiden aikuisten kanssa lapsista ja lapsiperheen arkeen liittyvistä asioista. Kokemusten jakaminen toisten aikuisten kanssa helpottaa omaa jaksamista arjessa, kun huomaa muiden kokevan ja käyvän läpi parhaillaan hyvin samanlaisia asioita kuin itse. Tupatouhuissa käyvät aikuiset jakavat monella tapaa samankaltaisen elämäntilanteen, joka mahdollistaa kokemusten ja tuntemusten vaihtamisen. Haastateltavat kokivat saavansa vertaistukea toisilta tupatouhuissa käyviltä aikuisilta aina tarpeen tullen. Vertaistuen tarve korostui selvästi ensimmäisen lapsen saaneiden kohdalla.

Varmasti. Varmasti on tullut vinkkejä ja pystyy puhumaan just tällaisista asioista, mitä ei niin kun ehkä ihan kaikkien kavereiden kanssa jaksa puida. Niin kun lapsesta koko aika puhua. Niin täällä pystyy sitten silleen ihan kaikki niin kuin silleen vaipanvaihdosta nukuttamaan menoon käymään läpi, että mikä hyvä ja mikä ei.

Kyllä mun mielestä varsinkin silloin, kun nää oli pienempiä, ihan sellaisia sylivauvoja, niin silloin just näki mitä muut vauvat sitten tekee, että onko tää mun vauva ihan niin kuin normaali. Ai teilläkin nukutaan näin ja niin kuin tällästä, että... Että vähän näki mitä muut tekee, kun ei sitä muuten olisi kotona nähnyt.

Joo. Kyllä. Mä oon vielä semmonen ihminen, että mä puhun kaikkien kanssa ja heti jos jotain on niin sitten mä meen heti juttelee. Että ai, sulla on saman ikäinen lapsi, että onko teillä ollut tällästä ja tällästä. Että meillä on nyt tämmönen ongelma ja sitten ihan kyseen, koska mulla on ensimmäinen lapsi ja mä oon ollut aivan hukassa välillä, että. Ihan ihmeissäni.

Vertaistuen muodot vaihtelivat. Toisinaan vertaistueksi riitti pelkästään toisten aikuisten keskusteluiden kuuleminen, johon liittyi samankaltaisia kokemuksia kuin itse omasi. Haastateltavat olivat huomanneet, että jakoivat monien kanssa samankaltaisia haastavia kokemuksia. Näiden vertaisten kokemusten avulla he olivat käsittäneet, että omat tuntemukset, huolet, haasteet ja ongelmat eivät ole ainutlaatuisia vaan muutkin kohtaavat samankaltaisia tilanteita elämässään.

Ja joskus ihan jos pelkästään kuulee, ett jotkut puhuu. Sit rupee, ett joo joo, ett okei, ihan sama meillä ja tällel...

Näkee sen todellisuuden, että ei se oo aina sellaista ruusuilla tanssimista.

Vertaistuen toteutuminen Tupatouhuissa ei ole kuitenkaan täysin itsestään selvää. Haastateltavat toivat esiin vertaistuen toteutumiseksi muutamia reunaehtoja. Yhdeksi vertaistuen toteutumisen ehdoksi asetettiin ihmisiin tutustuminen. Lisäksi haastateltavat totesivat, että Tupatouhujen yleisellä ilmapiirillä on vaikutusta vertaistuen toteutumisen kannalta. Ilmapiiriin avoimuuteen vaikuttaa negatiivisesti kuppikuntamaisuus, joka vähentää tai jopa pahimmillaan estää vuorovaikutuksen asiakkaiden kesken.

Ja ehkä siihen tarvii tavallaan siihen ihmiseen ensin kuitenkin haluu utustuu. Ettei ihan sellaiselle, jotka kerran näkee täällä ihan kaikkee niin, kun rupee heti kertomaan...

...Että ehkä silloin viime keväänä mulla oli vähän semmoinen olo, että täällä kävi selkeästi semmoinen porukka, jotka oli tiiviisti käynyt pitkään. Että tuli vähän semmonen olo, että on vähän semmosta kuppikuntaa...

Useimmat haastateltavista eivät olleet kotoisin tämän hetkiselältä asuinpaikkakunnaltaan. Monen Tupatouhuissa käyvän aikuisen luonnolliset sosiaaliset verkostot, sukulaiset ja ystävät, olivat jääneet edelliselle paikkakunnalle ja uudessa ympäristössä sosiaaliset suhteet olivat vähäisiä tai puuttuivat jopa kokonaan. Tämän vuoksi varsinkin toiselta paikkakunnalta Vihtiin muuttaneille lapsiperheille Tupatouhuilla on erityinen merkitys sosiaalisten verkostojen vahvistamisessa. Haastateltavat ovat tutustuneet Tupatouhuissa toisiin aikuisiin ja luoneet uusia kaveruus sekä ystävyysuhteita, joiden puitteissa pidetään yhteyttä ja tavataan myös Tupatouhujen ulkopuolella. Lisäksi lapset ovat saaneet leikkiseuraa.

Se tulee mieleen Nummelalaisena, että tännehän muuttaa kauheesti Espoosta ja Helsingistä ihmisiä ja me ei ainakaan silloin, kun me tänne muutettiin, niin me ei tunnettu täältä ketään. Että kaikki kaverit jäi, eikä niitä nyt tule ihan joka viikkokaan nähtyä. Niin se, että täällä just näkee muitakin äitejä ja varsinkin semmosia, jotka

on muuttanut muualta niin tulee tänne. Et muuten olisi ollut aika hankala löytää sitten äitikavereita jos ei olisi ollut tätä.

No me ollaan siis muutettu tänne Nummelaan, Nummelaan niin tuota ja juuri sitä, että löytyy uusia tuttavuuksia ja lapselle on uutta seuraa ja tekemistä.

...Munkin piti muuten sanoa, että me ollaan muutettu silloin vuosi sitten tasan tänne, että siksi, että tutustuisi vähän ihmisiin.

8.4 Tupatouhujen työntekijät tukemassa vanhemmuutta

Haastateltavat olivat sitä, mieltä, että avoimen päiväkodin toimintaa tulee olla ohjaamassa henkilöt, joilla on monipuolista ja vankkaa osaamista lasten- ja perheiden kanssa tehtävästä työstä. Tupatouhujen työntekijöihin oltiin todella tyytyväisiä ja haastateltavat antoivat myönteistä palautetta heitä koskien. Heidän tekemäänsä kasvatustyötä arvostettiin ja sen tiedettiin olevan vaativaa. Yhteistyö avoimen päiväkodin työntekijöiden kanssa koettiin haastatteluissa toimivaksi. Työntekijöitä pidettiin erittäin helposti lähestyttävänä ja aitoina persoonina sekä luotettavina varhaiskasvatuksen ammattilaisina. Haastateltavat tiesivät, että voivat kääntyä työntekijöiden puoleen, jos tarvetta apuun, tukeen tai neuvoihin vanhemmuudessa ilmentyisi. Työntekijöiltä voi lisäksi pyytää ammattilaisen ulkopuolista näkökulmaa ja mielipidettä omaa lasta koskien. Muutamalla haastateltavalla oli konkreettisia kokemuksia lapsen kasvatukseen ja kehitykseen liittyvistä, työntekijöiden kanssa käydyistä keskusteluista.

Mut, sit kuitenkin mäkin oon puhunu ihan kasvatusasioistakin heidän kanssa ja ihan siis sellaisia niin kun, ettei aina vaan pelkästään sitä hienoa vaan on siis ollut ihan kunnan keskustelua, että miten tämmöisissä jossain tilanteissa pitäisi toimii. Tai. Tai sitten on saanut hyviä niin kun omasta pojasta tai työstäkin niin kun tavallaan ulkopuolisen näkökulmasta, että miten reagoi johonkin tilanteeseen tai tällaista.

Myös ne haastateltavista, jotka eivät ole tarvinneet tukea vanhemmuuteensa tiedostivat, että työntekijöitä on mahdollisuus lähestyä mieltä askarruttavissa kysymyksissä. Haastatteluissa oli nähtävissä selkeästi se, että kynnys kysymysten esittämiseen ja syvällisimpiin keskusteluihin oli matalampi haastateltavilla,

jotka olivat olleet pidempään toiminnassa mukana. Tupatouhujen uudet asiakkaat kertoivat kääntyvänsä ensisijaisesti neuvolan ja lähipiirin puoleen lapsen kasvatukseen ja kehitykseen liittyvissä kysymyksissä.

Mäkin oon lähinnä neuvolasta kysellyt mitä on tullut mieleen. Eitäällä. Mä oon toisaalta käynyt niin vähän vielä. Ihan mukavan tunteisia ohjaajia kyllä.

Joo. Mut me ollaan käyty niin harvoin, ett kyllä mulle tulee sikäli semmoinen, että kasvatukseen ja tollaseen jos on jotain sairaana tai muuta niin kysytään sitten jostain muualta. Mutta toki joo. Tässä ollessa.

Lisäarvoa työntekijöiden ammattitaitoon nähtiin tuovan työntekijöiden omat kokemukset lapsista ja lasten kasvatuksesta. Omien kasvatuskokemusten tuominen mukaan keskusteluihin tuo työntekijän lähemmäksi asiakkaiden arkea. Työntekijöiltä vanhemmuuteen saatava tuki on helpompi ottaa vastaan, kun se ei muodostu ainoastaan koulutuksen kautta saadun tiedon pohjalta.

Niin ja välillä sitten kuitenkin nekin on kertonut omista kokemuksista, eikä vaan sitä miten pitäisi toimia niin kun.

Joo, se on ihan totta kyllä, että on jotenkin niin kuin sillein, ettei tehdä pelkästään oppikirjasta vaan, sillein, että nyt tää täytyy tehdä tää homma. Vaan on siinä mukana niin kun aitona itsenään jotenkin.

Haastatteluissa nousivat erityisesti esiin työntekijöiden hyvät vuorovaikutustaidot, joita arvostettiin todella paljon. Työntekijät nähtiin aktiivisina osapuolina vuorovaikutustilanteiden luomisessa ja ylläpitämisessä. Työntekijät ottavat kaikki Tupatouhujen käyttäjät vastaan avoimesti ja heillä löytyy aina aikaa asiakkaiden yksilölliseen kohtaamiseen Tupatouhujen suuresta kävijämäärästä huolimatta. Heidän tukensa ja kannustuksensa varsinkin niinä päivinä, kun väsymys painoi, antoi voimia jaksamiseen. Haastateltavien mielestä huomionarvoinen ja tärkeä asia on työntekijöiden panostus uusien asiakkaiden erityiseen huomioimiseen ja lämpimään vastaanottamiseen. Erityistä kiitosta haastateltavat antoivat työntekijöille jokaisen lapsen yksilöllisestä huomioimisesta, joka sai van-

hemmat kokemaan oman lapsensa tärkeäksi ja ainutlaatuiseksi muiden lasten joukossa.

Niin ja silti just niin kun huomaa, että nämä vetäjät, musta tuntuu, että ne tosi hyvin ja ihan hakeutuu sillein vähän niin kun jutskailemaan ja kiertelevät silleen. Että ei silleen, että jossain vain odottaisivat, että jos joku nyt tulisi vaan puhumaan vaan tulevat vaan jotain puhumaan.

On kyllä. Kauhean kovia tsemppaamaan tai ne on hirveän kovia tsemppaamaan niin kun, et jos vähänkin on jotain, että joo on niin väsynyttä tai jotain ja.

Ja se, että täällä on ollut aina niin lämmin sellainen vastaanotto, että tulee ketä tahansa uusi ihminen niin aina on ohjaajat heti esittelemässä paikkaa ja itseään ja kertomassa niin kun näin. Tänne on tosi helppo tulla.

Ja se hirveen tärkeä pieni iso asia. Nää ohjaajat muistavat lasten nimet. Se on valtavan iso tekijä lapsen äidille tai vanhemmille. Että hei, mä en oookkaan vaan yksi lapsi meressä, tässä joukossa.

8.5 Tyytyväisyys Tupatouhujen toimintaan

Tupatouhujen henkilökuntaan ja toimintaan oltiin valtaosin hyvin tyytyväisiä. Haastatteluissa pidettiin erittäin tärkeänä seikkana sitä, että tupatouhuihin ei tarvitse ilmoittautua, eikä sitoutua vaan paikalle voi tulla oman aikataulun mukaisesti. Eräs haastatteluryhmä toi esiin lisäksi positiivisena asiana sen, että toimintaan osallistuminen on täysin ilmaista.

Vapaaehtoisuus nähtiin myönteisenä seikkana myös Tupatouhuissa päivittäin järjestetyssä toimintatuokioissa. Ohjattuihin tuokioihin ei ole pakko osallistua vaan paikan päälle voi tulla halutessaan ainoastaan oleskelemaan. Ohjattu toiminta Tupatouhuissa on haastateltavien mukaan monipuolista. Jokaiselle päivälle on tarjolla erilaista toimintaa vapaan leikin ohella. Toimintatuokioiden suunnitteluissa oli haastateltavien mielestä kyetty huomioimaan käyttäjiä tasa-arvoisesti niin, että jokaiselle löytyi mielekästä tekemistä. Haastateltavista oli lisäksi helpottavaa, ettei joka päivä tarvinnut olla itse keksimässä tekemistä

vaan Tupatouhuissa pääsee valmiiksi suunnitellun ja laadukkaan toiminnan pariin.

Joo, mä oon kans sitä mietä, että tää on ihan mielettömän hyvä ja mahtava paikka ja sitten vetäjät tosiaan, niin kuin sä sanoit, niin ihan siis todella tosi, tosi hyviä työssään. Ja sitten justinsa se, että, kun järjestetään kaikkea ja tota sitten täällä saa olla ihan niin kun vapaasti. On sali usein ja sitten on laulua ja on jotain satutuntia. Sittehenän vapaata leikkiä on, pelejä, täällä voi syödä, juoda kahvia. Ja sitten on pieni tuollainen lukunurkkaus, tuollainen ja sitten mä en enää muista mikä se kysymys oli.

Että myös tai ehkä se, että tuota ei aina itse tarvitse olla sitä aktiiviteettiä keksimässä. Täällä on aina valmiina niin kun jotain, jotain tekemistä, niin kun normi leikkimisen lisäksi.

Kiitosta Tupatouhujen toiminta sai siitä, että lapsille oli luotu kaikkia koskevat ja selkeät säännöt siitä, kuinka tupatouhuissa käytäydytään. Yksi haastateltavista sanoi lisäksi Tupatouhujen olevan ympäristö, jossa lapsen käytöstä ei tarvitse hävetä vaan huonot hetket nähdään luonnollisina ja normaaleina lapsen kasvuun ja kehitykseen kuuluvina asioina.

Ja täällä ei tarvii sillei, että jos lapsi itkee niin ei tarvii olla niin kauheen häpeissään niin kuin jossain kahvilassa, että täällä muittenkin lapset itkee ja omakin lapsi itkee ja se on niinku ihan normaalia. Et tämmönen riehuminen on ihan sallittua...

8.6 Kehittämisideat ja kritiikkiä

Merkittävämmäksi kehittämisen kohteeksi haastateltavat nostivat avoimen päiväkodin tilat. Suurin osa haastateltavista koki tilat sinänsä toimivina ja turvallisinä, mutta ahtaina. Tilojen ahtaus korostui varsinkin silloin, kun toimintaan osallistui runsaasti aikuisia ja lapsia. Eräs haastateltavista toi esille, että toisinaan meteli Tupatouhuissa on niin kovaa, että se vaikuttaa viihtyvyyteen huomattavasti.

Tyytymättömyyttä avoimen päiväkodin tiloja kohtaan lisäsi se, että Tupatouhujen tilat jaetaan päiväkodin kanssa. Haastatteluissa keskusteltiin siitä seikasta,

että toiminta tapahtui päiväkodin kanssa samoissa tiloissa. Tupatouhujen aikaan tiloissa liikkui päiväkotiryhmien lapsia ja kulki ruokakärryjä, joka aiheutti ruuhkan tuntua toiminnan aikana. Haastateltavat toivoivat tiloja, jotka on tarkoitettu ainoastaan avoimen päiväkodin toimintaa varten.

No nyt, kun justiin tuli puheeksi toi, että ruokakärryt tuosta menee ja muuta niin kun. Niin on ihan totta silleen, että ruuhkainen paikkahan tämä on. Ja silloin, kun on paljon porukkaa tossa on toi meteli sellanen, ett tulee sellanen olo, että ei kuule viihdy mitään. Et jos jotain vois kehittää niin ihan hyvin vois olla samanlaiset tilat niin kun samoilla varusteluilla, mutta vähän isommat ja sitten erillinen oma talo jossakin mihin mentäisiin...

Joo. Ja mä kans koen, että tilat ovat huonot. Hirveen pienet ja tossa on ihan vieressä päiväkotit, jotka joutuu sitten, vähän säälien heittä katson sitten, kun he joutuu meidän välissä luovimaan ja sit tulee ruokakärryjä ja väistetään ja taas. Ett niin kun tämä sama, vaikka suuremmassa mittakaavassa ilman tota päiväkotivierustaa niin tota olis paljon paljon parempi. Mutta, tota jos on näin niin sit on näin..."

Haastateltavat toivoivat enemmän aukiolopäiviä ja aukioloaikaa Tupatouhuille. Etenkin iltapäivätoiminta koettiin vähäiseksi ja haastateltavat ehdottivat Tupatouhujen laajentamista aamupäivien lisäksi edes muutamaan iltapäivään viikolla. Yksi haastatteluryhmistä keskusteli lisäksi mahdollisuudesta, että toimintaa olisi jossain muodossa myös kesäaikana. Iltapäivätoiminnan lisäämisen ei kuitenkaan haluttu karsivan toimintaa aamupäivistä. Haastateltavat perustelivat iltapäivätoiminnan tarvetta perheiden eritahtisuudella, toisille haastateltavista on haasteellista lähteä tupatouhuihin heti aamulla.

Mulle tulee ainakin mieleen se, että ei oo kauheasti iltapäivätoimintaa. Me ollaan vähän silleen aamuisin hitaita, me ei melkein jakseta tulla...

Joo, ehkä toi olisi, että vois olla vähän eri aikoihin, koska meille kanssa nämä aamut on vähän hankalia. Joo, me ollaan kanssa vähän hitaita käynnistymään.

Niin, kuitenkin kaikki perheet ovat sillein ainutlaatuisia ja erilaisia, että ei kaikille niin kun sovi se tietty aika aina, että.

Tupatouhujen toimintatuokioista osa toteutettiin ulkona, mutta haastateltavat olivat sitä mieltä, että Tupatouhujen toimintaan voisi lisätä enemmän ulkoilua esimerkiksi pihaleikkien ja -pelien muodossa. Tämän ohella haastateltavat miettivät, voisiko ulkoilu olla kiinteä osa Tupatouhuja tai esimerkiksi vaihtoehtona sisätoiminnalle niin, että Tupatouhujen aikana voisi oleskella oman kiinnostuksensa mukaan myös ulkona. Halutessaan ja tarpeen tullessa olisi mahdollisuus siirtyä sisätiloihin, mukaan siellä olevaan toimintaan. Avoimella päiväkodilla ei ole kuitenkaan käytössään omaa piha-aluetta vaan piha jaetaan päiväkodin kanssa, jonka haastateltavat ymmärsivät rajoittavan ulkotoiminnan mahdollisuuksia. Tupatouhujen puitteissa tapahtuva ulkoilu toteutuu yleensä päiväkodin vieressä sijaitsevalla kentällä ja lähimetsässä.

... Ja sitten jos jotenkin ulkotilat vois valjastaa niin sehän vois olla kanssa sitä tavallaan, että vois olla sisällä ja ulkona.

...Ja, että ei yhtään hullumpi, että täällä olisi, niin kuin kerhotoiminnassa on, noin 45 minuuttia ja mitä ne on ulkona, niin miksi ei täällä voisi olla. Täällä ei ole mitään avointa leikkipuistoa, missä on ohjattua. Sen ei tarvitse mitään lapsenvahtitoimintaa olla vaan, että ohjattua toimintaa ulkoleikkejä ja -pelejä.

Haastateltavat olivat aidosti huolissaan Tupatouhujen toiminnan supistamisesta ja avoimen päiväkotitoiminnan muuttumisesta enenevässä määrin varhaiskasvatuskerhoryhmätoiminnaksi kunnassa vallitsevan tiukan taloustilanteen ja siitä johtuvien säästöjen vuoksi. Haastatteluissa koettiin vahvasti, että asiakkaiden näkemyksiä tupatouhujen merkityksestä vihtiläisten lapsiperheiden arjessa ei oteta huomioon päätöksiä tehdessä vaan perheille arvokasta avointa toimintaa vähennetään tai se lopetetaan kokonaan.

...Ja se, että kaikesta supistetaan, joo ymmärretään, mutta se, että missä kohtaa lähetään huonoa liikettä tekemään, että se lapsiperheen arki. Sieltä se pahoinvointi ja hyvinvointi lähtevät.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni ensisijainen tavoite oli selvittää, millainen merkitys avoimen päiväkodin tupatouhuilla on niiden vihtiläisten lapsiperheiden arjessa, joiden lapset ovat kotihoidossa. Tutkimus tehtiin avoimen päiväkodin Tupatouhujen asiakkaiden näkökulmasta katsottuna. Tutkimustulokset osoittavat, että Tupatouhuilla ja avoimen päiväkodin toiminnalla on suuri merkitys lapsiperheiden elämässä. Tutkimuksen vastauksissa korostuu vanhemmuuden tukemisen, niin vertaistuen kuin ammatillisen tuen, olevan tarpeellista varsinkin ensimmäisen lapsen saaneiden vanhempien kohdalla. Viljamaan (2003, 18) mukaan sosiaalisen tuen tarve voi olla hyvin erilaista ensimmäistä kertaa vanhemmaksi tulevilla henkilöillä kuin niillä, joilla on useampia lapsia.

Yhteiskunnan tarjoaman varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea vanhemmuutta ja lapsen kotikasvatusta (Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2002, 9). Avoimessa päiväkotitoiminnassa korostuu kotihoidossa olevien lasten ja perheiden tukeminen (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012). Haastattelujen perusteella tupatouhut tukevat omalta osaltaan vihtiläisiä lapsiperheitä heidän vanhemmuudessaan, tarjoamalla kotihoidossa oleville lapsille virikkeellisen varhaiskasvatusympäristön, jossa aikuisilla ja lapsilla on mahdollisuus kohdata vertaisiaan, saada halutessaan vertaistukea sekä vahvistaa sosiaalisia verkostojaan. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten läsnäolo ja tuki koetaan arvokkaaksi ja tarpeelliseksi tupatouhuissa.

Tarkasteltaessa merkityksiä ja syitä tupatouhuissa käymiseen haastateltavat nostivat toimintaan osallistumisen syyksi useita eri tekijöitä, joista keskeisimpänä pidetään lapsen mahdollisuutta leikkiin muiden lasten eli vertaisten kanssa. Tupatouhuissa lapsella on tilaisuus harjoitella vuorovaikutustaitojaan ja sosiaalisia taitojaan sekä opetella toimimista ryhmässä ikätovereidensa kanssa. Monipuolisen ohjatun toiminnan, joka toteutuu erilaisina toimintatuokioina, tapahtumina ja retkinä, nähdään tukevan lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, johon osallistuminen on haastateltavien mukaan tärkeää. Vuorovaikutussuhteet perheen ulkopuolella vertaisten kanssa edistävät lapsen sosiaalista kehitystä, sillä

vuorovaikutuksen harjoittelun kautta lapsi muodostaa käsitystä itsestään suhteessa toisiin, muokkaa omaa persoonallisuuttaan, kehittää tiedollista osaamistaan oppimalla yhdessä vertaisten kanssa ja omaksuu asenteita, arvoja sekä normeja (Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.).

Muita merkityksiä toimintaan osallistumiselle lapsen kannalta katsottuna oli valmistautuminen päivähoiton aloittamiseen. Päivähoitoon menemisen koetaan helpottuvan avoimen päiväkodin toimintaan osallistumisen myötä, sillä tupatouhujen kautta lapsi pystyy tutustumaan päivähoiton kanssa hyvin samankaltaiseen toimintaympäristöön. Toisaalta Tupatouhut ovat vaihtoehto päivähoitolle. Avoin päiväkotitoiminta vaikuttaa ja otetaan huomioon koko laajuudessaan silloin, kun perheissä pohditaan mahdollisuutta jäädä hoitamaan lasta kotiin.

Tupatouhuissa on tarvittaessa mahdollisuus vertaistukeen aikuisten kesken. Yhtenä avoimen varhaiskasvatuksen keskeisenä tavoitteena on vertaistuen mahdollistamisen avoimessa toiminnassa mukana oleville vanhemmille (Alila & Portell 2008, 76). Haastatteluiden perusteella vertaistuen tarve ja sen muodot vaihtelevat. Jo pelkät kontaktit ja arkipäiväiset keskustelut toisten aikuisten kanssa voidaan kokea riittävänä. Toisinaan vertaistukea saa kuuntelemalla muiden keskusteluja, joiden kautta omaan vanhemmuuteen liittyvien haasteellisten tilanteiden ja kokemusten huomataan kuuluvan normaaliin lapsiperheen arkeen. Muutamat haastateltavista kertoivat keskustelewansa ja jakawansa avoimesti kokemuksiaan perhe-elämästään sekä kyselewänsä vinkkejä kasvatukseen liittyvissä ongelmatilanteissa. Rönkkö ja Rytönen (2010, 45) toteavat vertaisryhmän mahdollistuvan omien subjektisten kokemusten ja tuntemusten jakamisen. Kalliomaan ja Viinikan (2006, 7-8) mukaan ryhmien avulla omia asioitaan voi suhteuttaa perheisiin, jotka elävät samanlaista arkea. Vertaistuen avulla vanhempi havahtuu huomaamaan useiden ongelmien kuuluvan pikkulapsiperheen arkeen, eikä välttämättä koe omaa tilannettaan enää erilaisena tai hankalana muihin verrattuna. Vertaistuki kasvattaa vanhempien jaksamista ja hyvinvointia ja lisää samalla vanhemman tuntemusta omista voimavaroistaan.

Vertaistuen ohella Tupatouhut ovat keskeinen paikka lapsiperheiden sosiaalisten kontaktien luomisessa ja sosiaalisten verkostojen vahvistamisessa. Tupa-

touhujen toiminnan kautta vanhemmat ovat solmineet kaveruus sekä ystävyys-suhteita, joiden puitteissa tavataan myös Tupatouhujen ulkopuolella. Viljamaa (2003, 25) kirjoittaa viime vuosikymmenten muuttaneen sosiaalisen tuen saata-vuutta perheissä. Hyvin usein lapsiperheet ovat yksin sukulaisten ja lähiyhteisön tarjoama tuen kavennuttua entisistä ajoista. Tähän vaikuttaa Helmisen (2006, 203) mukaan se, että nykyään luontaisten sukulais-, ystävyys-, ja naapuriver-kostojen muodostuminen on hankalaa, sillä perheet joutuvat muuttamaan useita kertoja työpaikan ja asumisen perässä. Etenkin niille perheille, jotka ovat vasta muuttaneet paikkakunnalle ja, joiden luontaiset sosiaaliset verkostot ovat jää-neet kauas, Tupatouhut ovat lujittamassa uudelle paikkakunnalle kotiutumista ja kiinnittymistä. Tupatouhut tarjoavat samanlaisessa elämäntilanteessa oleville lapsiperheille luontevan paikan sosiaalisten suhteiden ja verkostojen muodos-tamiselle, jonka seurauksena perheiden elinpiiri laajenee ja toimintakyky sekä hyvinvointi lisääntyvät.

Avoimen päiväkodin työntekijät nähdään luotettavina varhaiskasvatuksen am-mattilaisina, kasvatuskumppaneina, jotka tukevat Tupatouhujen asiakkaita hei-dän vanhemmuudessaan, kun sille on tarvetta. Haastateltavat arvostavat työn-tekijöiden hyviä vuorovaikutustaitoja, jonka vuoksi heitä on helppo lähestyä. Työntekijät ovat luoneet Tupatouhuihin avoimen ilmapiirin, joka ilmenee asiak-kaiden ja työntekijöiden vuorovaikutussuhteissa molemminpuolisena tasavertai-suutena, luottamuksellisuutena ja kunnioituksena. Kasvatuskumppanuutta luonnehditaan työntekijöiden ja vanhempien vastavuoroiseksi vaikutukseksi, jota ohjaavat kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaat-teet (Kaskela ja Kekkonen 2006, 5, 17). Avoimen päiväkodin työntekijät toimivat työssään näiden kasvatuskumppanuutta ohjaavien periaatteiden mukaisesti. Haastattelut osoittavat työntekijöillä olevan aina aikaa kohdata ja huomioida yksilöllisesti kaikki Tupatouhujen asiakkaat, kuulla heitä sekä olla valmiina tar-vittaessa yhteisiin keskusteluihin. Tämän lisäksi heidät koetaan aktiivisina osa-puolina vuorovaikutustilanteissa, niiden luomisessa sekä kannattelussa. Kasva-tuskumppanuudessa vastuu kumppanuussuhteiden edellytyksien luomiseen on juuri työntekijöillä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31). Haastat-telujen mukaan työntekijöiltä saa aina tarvittaessa neuvoa sekä apua lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviin pulmatilanteisiin. Heillä on myös taito tukea ja

kannustaa tupatouhujen asiakkaita heidän vanhemmuudessaan hetkinä, jolloin vanhemmuus tuntuu verottavan erityisen paljon voimavaroja. Avoimen päiväkodin työntekijät ovat onnistuneet luomaan avoimen varhaiskasvatuksen toimintatapoihin sopivan tavan tehdä yhteistyötä erilaisten asiakkaiden kanssa asettamalla heidän rinnalleen tukemaan vanhemmuutta kasvatuskumppanuuden hengessä.

Tutkimuksessa kartoitettiin tupatouhujen merkitysten lisäksi asiakkaiden näkemyksiä ja kokemuksia tupatouhuista sekä toiminnan hyviä puolia että asioita, jota tulisi asiakkaiden näkökulmasta kehittää. Vanhempien mielipiteiden kuuleminen ja heidän osallistaminen yhteiseen keskusteluun varhaiskasvatuksesta nähdään osana laadukasta varhaiskasvatusta (Kronqvist & Jokimies 2008, 10).

Haastatteluiden mukaan Tupatouhujen toimintaan ollaan erittäin tyytyväisiä. Positiivisena seikkana toiminnassa koetaan se, ettei siihen tarvitse ilmoittautua etukäteen, eikä toiminta vaadi sitoutumista vaan paikalle voi tulla Tupatouhujen aukioloaikana silloin, kun se perheelle parhaiten sopii. Tupatouhut ovat suosittu paikka vihtiläisten perheiden keskuudessa ja tämän vuoksi haastatteluissa toivottiin aukiolopäivien ja aukioloaikojen laajentamista, tämän ohella nostettiin esiin mahdollisuus kesätoimintaan edes jossain muodossa.

Tupatouhujen suosion ja suuren kävijämäärän vuoksi avoimen päiväkodin käytössä olevat neliöt eivät tahdo riittää kaikille. Haastatteluissa kritiikkiä saivat osakseen ainoastaan avoimen päiväkodin ahtaat ja ajoittain ruuhkaiselta tuntuvat tilat. Päivinä, jolloin Tupatouhuihin osallistuu paljon lapsia ja aikuisia yhtä aikaa, tilat tuntuvat liian pieniltä ja metelin koetaan haittaavan toimintaa. Myös tilojen jakaminen päiväkodin kanssa tuntuu toisinaan ongelmalliselta, sillä sen koetaan vaikuttavan sekä avoimen päiväkodin asiakkaiden että päiväkodin lasten ja henkilökunnan viihtyvyyteen negatiivisesti

Monipuolinen ohjattu toiminta nähdään Tupatouhujen ehdottomana vahvuutena. Aktiiviteettia on tarjolla tupatouhujen jokaisena aukiolopäivänä ja haastateltavien mielestä toiminnassa on kyetty huomioimaan tasapuolisesti Tupatouhujen asiakkaita. Kehittämisehdotukset toimintaa koskien liittyivät pääasiassa ulkoiluun,

jota kaivattiin lisää, ohjattujen piha- ja ulkoleikkien ja/tai yhteisten ulkoiluhetkien muodossa.

Vihdin kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa painotetaan perheille kohdennettujen, oikeiden ja riittävien varhaisten sekä ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämistä edelleen. Päämääränä suunnitelmassa on positiivisten muutosten aikaansaaminen lasten, nuorten ja perheiden arkeen. (Peruskuntayhtymä Karviainen 2014, 29.) Avoin päiväkotitoiminta Tuulentuvan Tupatouhut ovat tutkimukseni mukaan suuntaamassa kehittämismyönteisellä asenteella kohti hyvinvointisuunnitelmalle asetettua päämäärää.

10 POHDINTA

10.1 Tutkimuksen eettisyys

Sosiaalialan eettinen osaaminen on yksi sosionomin kompetensseista (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010). Diakonia ammattikorkeakoulussa eettisyys on vahvasti läsnä koko opintojen ajan. Olen kiinnittänyt huomiota Diakonia ammattikorkeakoulun eettisiin periaatteisiin koko opinnäytetyöprosessin ajan, aina tutkimusaiheen valinnasta valmiiseen opinnäytetyöhön asti. Diakonia ammattikorkeakoulussa (2010, 12–13) toteutuvan tutkimus- ja kehittämistoiminnan eettisten ratkaisujen tavoitteita ovat ihmisten kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus ja tasa-arvoinen vuorovaikutus. Opinnäytetyöltä ja sen valmistamiseen liittyvältä työskentelyprosessilta edellytetään eettisyyttä. Eettisen asenteen tulee näkyä aiheen valinnassa, tiedon hankinnassa, opinnäytetyön prosessista ja sen tuloksista puhuttaessa sekä tavasta, jolla tuloksia sovelletaan. Opinnäytetyöltä edellytetään lisäksi rehellisyyttä ja läpinäkyvyyttä. Opinnäytetyön päämääränä on olla eettisesti oikein, tieteellisesti totta ja yhteiskunnallisesti hyödyksi.

Opinnäytetyöni on tutkimuspainotteinen ja tutkimuksen tulokset muodostuivat tekemieni haastatteluiden pohjalta. Tutkimusluvan opinnäytetyöhöni anoin Vihdin kunnalta. Opinnäytetyöni eettisyys kytkeytyy suurelta osin haastatteluihin, haastatteluista kertyneeseen aineistoon sekä aineiston analysointiin ja raportointiin. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 19–20) toteavat, että Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa tutkimuksen eettisyys korostuu erityisesti silloin, kun ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittaviin esimerkiksi haastattelujen kautta. Tärkeimpänä eettisinä periaatteina tulee tällöin huomioida asianmukainen ja riittävä informointi tutkimusta koskien, luottamuksellisuus, seuraukset ja yksityisyys. Kuulan (2011, 22–23, 60–64) mukaan ihmistieteissä tutkimuksen eettisenä lähtökohtana tulee olla ihmisen kunnioittaminen eli ihmisarvon kunnioittaminen. Tutkimuksessa tämä ilmenee pyrkimyksenä turvata tutkittavien itsemääräämisoikeus, vahingoittumattomuus ja yksityisyys.

Valmistuvasta opinnäytetyöstä ja siihen sisältyvistä haastatteluista jaettiin informaatiota avoimen päiväkodin ilmoitustauluille kiinnitettyjen haastattelupyyntöjen ja avoimen päiväkodin työntekijöiden kautta. Kävin myös itse kertomassa opinnäytetyöstäni avoimessa päiväkodissa kaksi kertaa haastateltavien löytämiseksi. Kummallakin kerralla korostin haastatteluihin osallistumisen vapaaehtoisuutta ja haastateltavien anonymiteettiä.

Varsinaisiin haastatteluihin osallistuneille esittelin haastattelujen alussa itseni, opinnäytetyön aiheen ja teoriaosuuden pääotsikot, jotka olivat kirjattu myös haastattelupyyntöön. Tämän lisäksi kerroin miksi opinnäytetyöni kohdistui juuri avoin päiväkotito Tuulentupaan ja miten aiheeni oli muotoutunut. Näin varmistin, että jokainen haastatteluihin osallistunut ymmärsi mitä opinnäytetyöni koskee. Kerroin osallistujille, että haastattelut tullaan nauhoittamaan ja litteroimaan aineiston analysoimiseksi. Selitin, että litteroitua aineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja käytetään ainoastaan opinnäytetyössäni, jonka jälkeen se hävitetään. Teemahaastattelurunkoa tehdessäni päätin, että opinnäytetyöni aineiston analysoinnin näkökulmasta ei ole tarpeellista tietää haastateltavien nimiä ja ikää. Opinnäytetyön tekijänä koin, että tämä ratkaisu oli toimiva haastateltavien tunnistamattomuuden takaamiseksi.

10.2 Tutkimuksen luotettavuus

Eettisyyden ohella jokaisen tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulee arvioida. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa tutkittavien käsityksiä ja heidän maailmaansa mahdollisimman totuudenmukaisesti. Samalla tutkijan on oltava tietoinen, että hän vaikuttaa saatavaan tietoon jo aineistoa kerätessään ja näin ollen laadullisessa tutkimuksessa on kyse tutkijan tulkinnoista sekä hänen käsitteistöstään. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden keskiöön nousee siis tutkijan taito dokumentoida ne valinnat ja ratkaisut, miten hän on päättänyt luokitella ja kuvaamaan tutkittavien maailmaa juuri niin kuin hän on sen tehnyt. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 189.) Laadullisen tutkimusprosessin keskeinen tutkimusväline ja ensisijainen luotettavuuden kriteeri on siis tutkija itse, joka tarkoittaa tutkijan tekemien ratkaisujen osuvuutta tutki-

musongelman ratkaisemiseksi. Laadullista tutkimusta tehdessään tutkijan on pohdittava jatkuvasti tekemiään ratkaisuja ja tuotava esille oma näkemyksensä analyysin kattavuudesta sekä tutkimuksen luotettavuudesta. (Eskola & Suoranta 1998, 209, 211–212.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaakseen tutkijan on pyrittävä mahdollisimman tarkkaan ja yksityiskohtaiseen selostukseen tutkimuksen toteuttamisesta sen kaikissa vaiheissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 232.) Laadullisessa tutkimuksessa aineiston keruu, analyysi ja raportointi kytkeytyvät yleensä tiiviisti toisiinsa ja jokainen näistä vaiheista on tärkeä tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. Luotettavuuden arviointi kattaa koko tutkimusprosessin. (Eskola & Suoranta 1998, 16, 211.) Olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimuksen toteuttamisen ja tutkimuksessa tehdyt ratkaisut mahdollisimman tarkasti. Tutkimuksen perusteellinen raportointi vaihe vaiheelta sekä tutkimuksessa tehtyjen ratkaisujen perustelu lisää tutkimukseni luotettavuutta. Olen lisäksi panostanut tutkimukseni raportoinnin johdonmukaisuuteen, selkeyteen ja luettavuuteen. Tavoitteeni on, että lukija pystyy seuraamaan tutkimukseni kulua, arvioimaan tutkimusta ja saamaan lukemastaan mahdollisimman ymmärrettävän sekä kattavan kokonaiskuvan.

Tutkimukseni aineisto on kerätty kokonaisuudessaan haastatteluilla. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 184–185) painottavat haastattelututkimuksessa aineiston laadukkuuden tarkkailua sen luotettavuuden mittarina. Laadukas haastatteluaineisto taataan hyvällä haastattelurungolla, haastattelutekniikan harjoittelulla ja haastattelussa mukana olevan teknisen välineistön toimivuudella. Haastatteluaineiston luotettavuutta lisää se, että haastattelussa jokainen osallistuja pääsee vastaamaan esitettyihin kysymyksiin ja tallennuksen laatu on tasoltaan hyvää. Kerätyn aineiston litterointi tulisi suorittaa niin nopeasti kuin mahdollista ja samalla tavalla koko aineistosta luotettavuuden varmistamiseksi.

Tutkimukseni teemahaastattelurunko rakentui tutkimuskysymysten ja teorian pohjalta. Ennen haastatteluita teemahaastattelurungon toimivuutta arvioi kaksi avoimen varhaiskasvatuksen parissa työskentelevää henkilöä. Hyväksyitin kysymykset lisäksi opinnäytetyötä ohjaavalla opettajalla. Valmistauduin haastatteluihin lukemalla kysymykset useaan kertaan läpi, ettei minun tarvitsisi jatkuvasti hakea haastattelutilanteessa tukea paperista. Haastattelut onnistuivat kiitettä-

västi. Kokemattomuuteni haastattelijana ei vaikuttanut mielestäni haastattelujen laatuun. Olen työskennellyt useita vuosia perheiden parissa ja keskusteleminen vanhempien kanssa oli minulle hyvin luontevaa. Teemahaastattelurungon huolellinen valmistelu takasi haastattelujen pysyvän oikeiden teemojen ympärillä ja sain vastaukset tutkimukseni kannalta oleellisiin kysymyksiin. Haastatteluryhmät olivat erittäin toimivia, eikä minun tarvinnut haastattelijana puuttua juuri lainkaan puheenvuorojen tasaiseen jakaantumiseen. Litteroinnit suoritin kahtena peräkkäisenä päivänä viimeisen haastattelun tehtyäni, tallenteiden taso oli hyvä ja litteroiminen tämän vuoksi sujuvaa.

Alun perin tarkoitukseni oli haastatella tutkimuksessani viittätoista Tupatouhuissa käyvää asiakasta, mutta lopulta vain yhdeksän asiakasta osallistui ryhmähaastatteluihin. Eskolan ja Suorannan mukaan (1998, 62) laadullisessa tutkimuksessa aineiston koolla ei ole suoranaista vaikutusta tutkimuksen onnistumiseen ja tutkimus voi kohdistua suhteellisen pieneen tapausmäärään. Tämä johtuu laadullisen tutkimuksen luonteesta, jossa tilastollisten yleistyksien sijasta pyritään kuvaamaan jotakin tapahtumaa, ymmärtämään toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jostain asiasta.

Haastateltavien pienestä määrästä huolimatta tutkimuksen tuloksia voidaan pitää arvokkaina avoimen päiväkodin Tupatouhujen merkityksiä ja toimintaa tarkasteltaessa. Tutkimukseni kautta avoimen päiväkodin henkilökunta sai kaipaamaansa tietoa toteuttamansa toiminnan merkityksistä asiakasperheille sekä palautetta Tupatouhujen toiminnasta. Tutkimuksessa tuotetun informaation avulla avoin päiväkotitoimi voi kehittää toimintaansa edelleen.

10.3 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu

Tiesin haluavani tehdä opinnäytetyöni avoimista varhaiskasvatuspalveluista jo ennen opinnäytetyöprosessin varsinaista käynnistymistä. Kiinnostus aiheetta kohtaan johtuu siitä, että minulla on kokemusta avoimesta varhaiskasvatuksesta ja sen erilaisista toimintamuodoista sekä työntekijänä että itse palveluiden käyttäjänä. Lisäksi pidän tärkeänä seikkana avoimen varhaiskasvatuksen roolia

lapsen ja koko perheen hyvinvointia edistävänä palveluna, jonka nähdään toimivan matalla kynnyksellä ja ennaltaehkäisevänä lapsiperheiden ongelmia. Näiden syiden vuoksi aloin päämäärätietoisesti etsimään työelämän yhteistyötahoa avointa varhaiskasvatusta toteuttavien toimijoiden joukosta pääkaupunkiseudulta keväällä 2013. Lokakuussa 2013 esitin ideapaperini opinnäytetyöseminaarissa. Olin löytänyt kesän lopulla opinnäytetyölleni työelämän yhteistyötahon ja kiinnostavan aiheen kotikunnassani Vihdistä toimivasta avoimesta päiväkodista. Avoimen päiväkodin esittämä aihe oli selkeä ja antoi hyvät lähtökohdat opinnäytetyöprosessille. Joulukuussa 2013 sain valmiiksi opinnäytetyöni tutkimussuunnitelman, joka toimi opinnäytetyöni tutkimuslupahakemuksena Vihdin kunnalle. Tutkimuksen tekemiseen tarvittavan virallisen tutkimusluvan allekirjoitti Vihdin kunnan sivistysjohtaja tammikuussa 2014.

Hirsjärvi ja Hurme (2008, 197) toteavat laadullisen tutkimuksen olevan sen kirjoittajalle todellinen haaste. Kohdallani opinnäytetyöprosessi on tuntunut ajoittain erittäin haastavalta. Oman haasteensa opinnäytetyöprosessiin on tuonut ensisijaisesti se, että tein opinnäytetyöni yksin. Päätös lähteä viemään opinnäytetyöprosessia läpi itsenäisesti alusta loppuun oli kuitenkin helppo, sillä halusin työstää opinnäytetyötä oman aikatauluni mukaisesti. Tutkimusluvan saatuani opinnäytetyöprosessi eteni tasaisen vahvaa tahtia eteenpäin ja toukokuussa 2014 esitin opinnäytetyön käsikirjoituksen opinnäytetyöseminaarissa.

Pääasiallisesti opinnäytetyöprosessi sujui suunnitelmani mukaan, vaikka välillä jouduin selvästi hidastamaan työskentelytahtia. Etenkin aineiston analyysivaihe tuntui aluksi todella hankalalta. Analyysivaiheeseen kaipasin työparia, jonka kanssa tehdä tulkintoja ja pohtia niiden paikkaansa pitävyyttä. Eskola ja Suoranta (1998, 146–147) nostavat esille laadullisen tutkimuksen ongelmallisimpana vaiheena juuri tulkintojen tekemisen käsillä olevasta aineistosta. Ongelmallisuuteen vaikuttaa paljolti se, ettei siihen ole olemassa oikeastaan minkäänlaisia virallisia ohjeita vaan tulkintojen hedelmällisyys ja niiden osuvuus ovat riippuvaisia tieteellisestä mielikuvituksesta.

Opinnäytetyöni on valmis ja olen lopputulokseen hyvin tyytyväinen. Opinnäytetyöprosessi on ollut arvokas oppimiskokemus, jonka aikana olen kasvattanut

pitkäjänteisyyttäni sekä paineen - ja stressinsietokykyäni. Olen myös oppinut sietämään käsillä olevan opinnäytetyön keskeneräisyyttä varmana siitä, että työ tulee valmistuumaan ajallaan.

Sosionomin ammatillista kasvua peilataan sosionomin ydinosaamisen kautta, joka rakentuu kuudesta kompetenssista. Nämä kompetenssit ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, ohjauksellaan osaaminen, osallistava ja kriittinen yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä työyhteisö- ja johtamisosaaminen (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010). Sosionomin kompetenssien kehittyminen on alkanut opintojeni alkumetreillä ja ne ovat syventyneet opintojen edetessä, sosiaalialan ammatillisen tietopohjan vankistuessa teoriaopinnoissa ja taitojen karttuessa käytännön työssä harjoitteluissa.

Opinnäytetyöprosessissa ammatillinen kasvuni on painottunut viestintä- ja vuorovaikutusosaamiseen sekä tutkimukselliseen kehittämisosaamiseen. Tämän ohella ammatillinen erityisosaaminen varhaiskasvatuksessa sekä lasten ja perheiden parissa tehtävässä työssä on lisääntynyt huomattavasti. Tätä erityisosaamista minun on mahdollista hyödyntää laajalti sosiaalialan työkentällä.

Opinnäytetyöprosessin aikana tutkimuksellinen kehittämisosaamiseni on syventynyt. Käytäntöpainotteinen tutkimusosaaminen, uuden tiedon tuottaminen ja reflektiivinen, tutkiva sekä kehittävä työote on vahvistunut (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010). Opinnäytetyöseminaarit ovat tukeneet minua opinnäytetyöni valmiiksi saattamisessa. Olen hyödyntänyt seminaareissa ohjaajilta ja opiskelijoilta saatua palautetta sekä kommentteja opinnäytetyöni eteenpäin viemisessä. Varsinkin oman opinnäytetyön sisällön kriittinen tarkastelu on kehittynyt opinnäytetyöseminaarien ja yksilöohjausten kautta. Palautteen kautta luottamus omaa työskentelyä ja opinnäytetyötä kohtaan on kasvanut. Opinnäytetyöprosessin johdosta omaan vahvat tutkimukselliset perusvalmiudet, hallitsen uuden tutkimusmenetelmän ja kykenen tarkastelemaan kriitisesti sekä reflektiivisesti itse tuottamaani tekstiä. Opinnäytetyö on myös osoitus siitä, että pystyn tuottamaan laadukasta, selkeää ja ymmärrettävää tekstiä.

Opinnäytetyöni vuoksi olen pysähtynyt pohtimaan omia käsityksiäni äitinä ja vanhempana olemisesta sekä siitä mitä vanhemmuus minulle tarkoittaa sekä merkitsee. Ammatillisen kasvun perspektiivistä katsottuna ymmärrys siitä, että vanhemmuus on hyvin monimuotoista ja muuttuvaa sekä merkitsee eri ihmisille eri asioita on erittäin tärkeää. Riittävän hyvä vanhemmuus voi rakentua hyvin erilaisten näkemysten pohjalle vanhemmasta riippuen, joka on perheiden kanssa työskennellessä osattava ottaa huomioon. Myös ymmärrys siitä, että vanhemmaksi kasvaminen on koko elämän pituinen prosessi, eikä vanhemmuus ole koskaan täysin valmista vaan siinä on mahdollista kasvaa ja kehittyä jatkuvasti, luo hyvän pohjan vanhemmuuden tukemiseen tähtäävässä työssä. Tämän ajatuksen perusteella koskaan ei ole liian myöhäistä tukea vanhemmuutta. Vanhemmuuteen liittyvät tehtävät ovat vaihdelleet ajan kuluessa ja tulevat vaihtelemaan edelleen ajan kulkiessa eteenpäin. Myös vanhemmuuden tukeminen muuttaa muotoaan ja uusia menetelmiä vanhemmuuden tukemiseksi on tärkeää löytää. Vanhemmuuden tukeminen vahvistaa vanhempien hyvinvointia, jolla on suora vaikutus lasten ja koko perheen hyvinvointiin.

10.4 Jatkotutkimusideat

Tutkimuksia avoimesta päiväkotitoiminnasta on tehty melko vähän ja niiden näkökulmana ovat usein vanhempien kokemukset ja näkemykset toiminnasta hieman eri konteksteissa. Lasten näkökulmaa avoimesta päiväkotitoiminnasta ei ole tutkittu lainkaan. Varhaiskasvatuksen keskiössä on lapsi (Pihlaja, Kinos & Mäntymäki 2010, 189). Ensimmäisenä jatkotutkimusaiheena nostan esiin avoimen päiväkodin toiminnan tutkimisen lasten näkökulmasta. On luonnollista, että avointa päiväkotitoimintaa tutkittaisiin myös lasten näkökulmasta, lasten omana paikkana, heidän mielipiteitä ja kokemuksia kuullen. Nykyään varhaiskasvatuksessa korostetaan lapsilähtöisyyttä, jonka mukaan jokaisella lapsella on olla oikeus ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa näin omaan hoitopäiväänsä. Tämän mahdollisuuden suominen avoimessa päiväkodissa käyville lapsille on mielestäni tärkeää ja voi parhaimmillaan tuoda näkyviin asioita, joihin aikuiset eivät ole ymmärtäneet kiinnittää huomiota toimintaa suunnitellessa ja toteuttaessa.

Lapsen näkökulman ohella mielenkiintoiseksi jatkotutkimusaiheeksi nostaisin työntekijöiden eli avoimen päiväkodin henkilökunnan näkemykset ja kokemukset avoimesta päiväkodista ja siitä, kuinka hyvin toiminnalle asetetut tavoitteet saavutetaan. Tutkimuksessani tuli ilmi, että avoimen päiväkodin työntekijöihin oltiin erittäin tyytyväisiä ja he olivat merkittävässä roolissa varhaiskasvatuksen ammattilaisina toteuttaessaan toimintaa. Vanhempien ja lasten näkökulman vastapainoksi, sekä heidän näkemyksiä täydentämään tarvitaan tutkimuksia avoimessa päiväkodissa työskentelevien ammattilaisten perspektiivistä.

Kolmanneksi jatkotutkimusaiheeksi opinnäytetyötä tehdessä nousi avoin päiväkotitoiminta Tuulentuvan oman varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen. Tällä hetkellä avoimella päiväkodilla ei ole omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa vaan toimintaa ohjaa Pajuniityn päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. Avoin päiväkotitoiminta poikkeaa kuitenkin päivähoiton muista muodoista, sillä toiminnassa on tavoitteita, jotka kohdistuvat itse palvelun ja lasten lisäksi myös vahvasti aikuisiin. Avoin päiväkotitoiminta hyötyisi omasta varhaiskasvatussuunnitelmasta, joka kertoo avoimen päiväkodin tavasta toteuttaa varhaiskasvatusta avoimen varhaiskasvatuksen luonteen mukaisesti. Tämän lisäksi varhaiskasvatussuunnitelma lisäisi avoimen päiväkodin näkyvyyttä ja tietoa sen toiminnasta, vahvistaen samalla avoimen päiväkodin asemaa osana Vihdin kunnan varhaiskasvatuspalveluita. Mikkola ja Nivalainen (2009, 13–14) toteavat varhaiskasvatussuunnitelman olevan konkreettinen työväline, jonka tehtävänä on kuvata niitä toimintatapoja, menetelmiä ja periaatteita, jonka avulla varhaiskasvatusta suunnitellaan, toteutetaan ja kehitetään sekä yksiköissä että kunnissa. Yksiköiden omissa varhaiskasvatussuunnitelmissa löytyvät ne arvot, joiden mukaiseen toimintaan sitoudutaan sekä asiat, joiden eteen tehdään töitä. Yksikkökohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa tehdään arki ja arjen käytännöt kaikille näkyviksi.

LÄHTEET

- Alila, Kirsi & Portell, Tuija 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalveluiden nykytila ja kehittämistarpeet. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Alila, Kirsi; Eskelinen, Mervi; Estola Eila; Kahiluoto, Tarja; Kinos Jarmo; Pekuri, Hanna-Mari; Polvinen, Minna; Laaksonen, Reetta & Lamberg, Kirsi 2014. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmisteleavan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Asetus lasten päivähoidosta 239/1973
- Avoin päiväkotitoimintasuunnitelma 2013–2014.
- Bardy, Marjatta 2002. Mistä vanhemmuus tehdään? Teoksessa Kolbe, Laura & Järvinen, Katariina (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Tammi. 30–52.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi aihe vaiheelta. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Eurochild 2012. Compendium of inspiring practices. Early intervention and prevention in family and parenting support. Viitattu 1.10.2014.
- Helminen, Jari 2006. Jälkisanat. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus. 201–206.
- Helminen, Jari 2006. Onnen kehto vai kurjuuden alho. Suomalaisten lapsiperheiden arjen kurjistumisesta. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus. 15–36.

- Helminen, Marja-Liisa & Iso Heinniemi, Mari 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Joutsenniemi, Kaisa & Mustonen, Veera 2013. Ruuhkataidot. Iloa vanhemmuuteen. Helsinki : Duodecim.
- Jyrkämä, Oili 2010. Vartaistukiryhmä käyntiin. Teoksessa Tanja Laatikainen (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA. 25–50.
- Järvinen, Mervi; Laine, Anne & Hellmann-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Järvinen, Riitta; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.
- Kalliomaa, Milla & Viinikka, Anne (toim.)2006. Vertaistuesta voimaa vanhemmuuteen - vertaistuen vaikuttavuus ja mahdollisuudet vanhemmuuden tukena. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Karnell, Sonja & Laimio, Anne 2010. Vertaistoiminta – kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Tanja Laatikainen (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA. 9–20.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.
- Kivijärvi, Saila; Rönkä, Anna & Hyväluoma, Johanna 2009. Vanhemmuus arjessa: neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa Anna Rönkä, Kaisa Malinen ja Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus. 47–68.
- Kohti varhaiskasvatustalain 2014. Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:11. Helsinki: Opetus ja kulttuuriministeriö.

- Kronqvist, Eeva-Liisa & Jokimies, Jaana 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi -selvityksestä. Raportteja 22/2008. Helsinki: Stakes.
- Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino
- Laki lasten päivähoitosta 26/1973
- Lammi-Taskula, Johanna & Bardy, Marjatta 2009. Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula, Sakari Karvonen & Salme Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopiston kirjapaino. 60–69.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a. Vertaissuhteet. Viitattu 24.9.2014.
<http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaamisen-ehkaiseminen/vertaissuhteet/>
- Metsämuuronen, Jari 2002. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp ky.
- Miettinen, Anneli & Rotkirch, Anna. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Perhebarometri 2011. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 42/2012. Helsinki: Väestöliitto.
- Mikkola, Petteri & Nivalainen Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto.
- Pajuniityn päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2011. Viitattu 10.5.2014.
http://www.vihti.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vihti/embeds/19632_Pajuniityn_paivakodin_varhaiskasvatussuunnitelma_2011_.pdf
- Peltonen, Anne (toim.) 2007. Suomen kuuden suurimman kaupungin avoin varhaiskasvatustoiminta. Kuusikkotyöryhmän julkaisusarja. Helsinki: Edita.
- Peruskuntayhtymä Karviainen 2014. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Viitattu 13.10.2014.
<http://vihti02.hosting.documenta.fi/kokous/2014464-5-1.PDF>
- Perälä, Marja-Liisa; Salonen, Anne; Halme, Niina & Nykänen, Sirpa 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 36/2011.

- Pihlaja, Päivi; Kinos, Jarmo & Mäntymäki, Matti 2010. Päivähoitosuhteen laadun komponentit. Vanhempien kokemukset päivähoitosuhteesta. Teoksessa Riitta Korhonen, Marja-Leena Rönkkö, Juli Aerila (toim.) Pienet oppimassa. Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Rauma: Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos. 189–201.
- Poikonen, Pirjo-Liisa & Lehtipää, Riina 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa Anna Rönkä, Kaisa Malinen ja Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus. 69–88.
- Rautiainen, Mari 2001. Vanhemmuuden roolikartta: syvennä ja sovelle. Käyttäjän opas 2. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo 2010. Monisärmäinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro.
- Rönkä, Anna; Malinen, Kaisa & Lämsä, Tiina 2009. Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa Anna Rönkä, Kaisa Malinen ja Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus
- Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010. Esitys sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetensseista. Viitattu 13.11.2014.
www.diak.fi/opiskelu/harjoittelu/Documents/Sosiaaliala.pdf
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012. Sosiaaliportti. Lastensuojelun käsikirja. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ehkäisevänä työnä. Viitattu 20.4.2014.
<https://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013. Sosiaaliportti. Lastensuojelun käsikirja. Vertaisryhmätoiminta. Viitattu 20.4.2014.
<https://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/vertaisryhmatoiminta/>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014. Kasvun kumppanit. Varhaiskasvatus. Viitattu 1.10.2014. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tynninen, Kirsi 2013. Lastentarhanopettaja. Pajuniityn päiväkoti. Avoin päiväko-
ti Tuulentupa. Sähköpostiviesti 12.12.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Toinen tarkastettu painos. Op-
paita 56. Helsinki: Stakes.
- Vihdin kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2014. Viitattu 10.5.2014.
<http://vihti02.hosting.documenta.fi/kokous/2014447-1-1.PDF>
- Vihdin kunta i.a. Avoin päiväkoti Tuulentupa. Viitattu 20.4.2014.
http://www.vihti.fi/palvelut/paivahoito_ja_esiopetus/paivakodit/prime101/prime104.aspx
- Viljamaa, Marja-Leena 2003. Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Väitöstutkimus. Jyväskylän yliopisto.
- Ylitalo, Pertti (toim.) 2011. Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäis-
tymisen tueksi. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

LIITTEET

LIITE 1: HAASTATTELUPYYNTÖ

Arvoisat Tupatouhujen asiakasperheet,

Olen sosionomi-opiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta, Helsingistä. Työstän parhaillani opinnäytetyötäni, jonka aiheena on avoin päiväkotitoiminnan merkitys lapsia kotona hoitaville perheille.

Opinnäytetyö rakentuu teoriaosuudesta ja tutkimusosuudesta, jossa käsitellään avoimia varhaiskasvatuspalveluita, vanhemmuutta sekä vanhemmuuden tukemista. Tutkimusmenetelmänä on teemahaastattelu, joka tulee toteutumaan ryhmähaastatteluiden muodossa.

Tavoitteena opinnäytetyössä on tutkia avoin päiväkotitoiminnan merkityksiä sekä kokemuksia avoimesta päiväkotitoiminnasta asiakkaiden eli vanhempien näkökulmasta. Tämän vuoksi etsin joukostanne yhteensä kymmentä Tupatouhuissa säännöllisesti käyvää äitiä tai isää osallistujiksi ryhmähaastatteluihin. Haastattelut järjestetään torstaina 24.4.2014 avoimen päiväkodin tiloissa kello 17 – 18 ja 18 – 19. Lopullinen ryhmäkoko määrittyy osallistujamäärän mukaan. Haastattelut nauhoitetaan ja nauhat tullaan litteroimaan, mutta materiaali tullaan tuhoamaan heti työn valmistuttua. Haastateltavien henkilöllisyys pidetään salassa, eikä yksittäisiä henkilöitä voida näin ollen valmiissa opinnäytetyössä tunnistaa.

Opinnäytetyön valmistuttua syksyllä 2014 tulen kertomaan tutkimukseni tuloksista avoimeen päiväkotiin ennalta ilmoitettuna ajankohtana.

Haastatteluihin ilmoittaudutaan sähköpostitse osoitteeseen xxxxx.xxxxxxx@xxxx.xxx (viimeistään torstaina 17.4.2014)

Vastaan mielelläni kaikkiin mieltänne askarruttaviin kysymyksiin haastatteluja koskien sähköpostin välityksellä.

Ystävällisin terveisin,

Päivi Muhonen

LIITE 2: TEEMAHAASTATTELURUNKO

1. Taustatiedot:

Miten olet löytänyt Tuulentuvan avoimen päiväkotitoiminnan?
Kuinka usein käyt avoin päiväkoti Tuulentuvan Tupatouhuissa?

2. Avoimen päiväkodin merkitykset:

Miksi käyt avoimessa päiväkodissa?
Mitä avoin päiväkoti merkitsee sinulle ja perheellesi?

3. Vanhemmuuden tukeminen avoimessa päiväkodissa:

Saatko tukea vanhemmuuteesi avoimessa päiväkodissa henkilökunnalta?
Saatko tukea vanhemmuuteesi avoimessa päiväkodissa muilta vanhemmilta vertaistuen muodossa?

4. Positiivinen palaute avoimelle päiväkodille:

Mitä hyvää avoimessa päiväkodissa mielestäsi on?
Miksi avoimen päiväkodin toiminta on mielestäsi tärkeää?

5. Avoimen päiväkodin toiminnan kehittäminen:

Miten avoimen päiväkodin toimintaa tulisi mielestäsi kehittää?
Mitä asioita muuttaisit avoimen päiväkodin toiminnassa?
Toiveitasi avoimelle päiväkodille?

Mitä muuta haluaisit vielä sanoa?